

PRIPOVEDKA O KMETU.
ADAM SEVER. LJUBLJANA.

Sredi širokega polja je stal samotni križ brez strešice. Lesena soha Kristova je imela na glavi velikansko trnjevo krono in po skrčenem telesu so se še poznale rdeče kaplje, koje naj bi značile kri. Rana na srcu je globoko zijala.

Vsak dan je hodil mimo križa star kmet, pokleknil je na travo pred razbitim razpelom ter poljubil soho na prebodene noge in odšel med njivami na delo. Potem pa je delal ves dan na polju, da mu je pot tekla po razoranem, izmučenem licu. Opoldne, ko je tam konec travnikov zazvonilo, je pokleknil zopet na zemljo ter molil proti solnčnemu obzorju.

In tako je vsejal žito in kmalu je dozorelo; rumeno morje zrelega klasja se je zibalo ob poletnem vetru.

Približala se je jesen, ona jesen, plodna in bogata, ko listje tam po oddaljenih logih požoltiti in po vasi pada sočno ovočje z vej na tla, tje v mehko, redko travo.

Kmet je požel žito in zvozil z volički domov, vsak dan pa je poklekal pod razbiti križ ter ga poljubljal. Soha je ostala, kakor je bila.

In potem so se začele vlegati megle vsako jutro. Kmet se je namenil, da vseje ozimnino. Nekoč je vstal zarana ter šel na polje. Debela megla je stala po ravnini, in jedva je videl vola pred seboj, ki sta vlekla plug, da zorje po njivi.

Ko je prišel do križa, vstavi se ter moli. Imel je doma polno žitnico in zahvaljeval se je Bogu za blagoslov. Skrbelo ga pa je, kam bi s tolikim bogastvom, in zato je premišljeval, kaj bi storil. Zvečer

je prišel berač v hišo ter ga zaprosil; napolnil mu je malho s žitom, toda vkljub temu se mu je zdelo, da ga obilica teži. Sklenil je, da ga da polovico udovi, ki je hodila k njemu z otroci v dnino.

Vola sta stala v megli poleg njega ter stegala glave v jarmih. Kmet je baš mislil vstati, da bi hitro zoral ter šel razdeliti žito. Nekaj pa ga je težilo in zdelo se mu je, da mu nekaj leži na rami. Ozrl se je kvišku in videl je, kako se je sklonil Krist s križa proti njemu ter ga je objel. V megli so žarele oči Križanega v neskončni milini. In Krist je vzel poljskih cvetic, katere so mu otroci vpletli v spomladi med trnjevo krono ter jih spustil proti tlom.

Tedaj pa sta volička premaknila plug, in ko je kmet pogledal, je visela lesena soha na svojem mestu. Poljubil jo je na noge ter odšel za plugom. Bil je zamišljen in ni vedel, zakaj je Krist snel venec z glave ter ga spustil iz rok.

Ko je zoral njivo oni dan ter se podal domu, je prišel do ceste. Od daleč je zagledal popotnika, ki je bil ubog in prašen.

Kmet je vola ustavil ter počakal popotnika. Nagovoril ga je ter mu podaril živino in plug, spomnivši se Krista sredi širokega polja.

Bil je neizrečeno vesel in niti obrnil se ni, ko je odšel v vas, tam konec travnikov.

ŽENSKI ŠTUDIJ NA RUSKEM. *)
MILA VDOVIČEVA. PRAGA.

V poslednjem času se opaža v ruski družbi vesel pojav, ki ne more uiti niti dovolj površnemu opazovalcu. To je neko

*) Iz »Studentských Směrů«, štev. 2, 1900.

posebno stremljenje ruskih žen po višji izobrazbi. Sedanjí višji izobraževalní zavodi že davno več ne zadovoljujejo hrepenenja ruskih žen po omiki, o čemer priča vsako leto veliko število žen, ki ne morejo biti vzprejete. Da laže umevamo ta fakt, spregovorimo najprej nekoliko besedij o srednjem ženskem šolstvu v Rusiji.

Splošnji tip zavoda, kjer si pridobe žene srednješolsko izobrazbo, so osemrazredni ženski gimnaziji, katerih program se precej zлага s programom moških gimnazijev. Razlika je ta, da so klasični jeziki nadomeščeni z modernimi. Na mnogih ženskih gimnazijih se sicer v poslednjem času tudi latinščina poučuje, ali le kot neobvezni predmet, ki se začinja šele v petem razredu. A to z ozirom na one slušateljice, ki se hočejo posvetiti medicini, ker je pri vstopu v medicinski institut treba delati izpit iz latinščine. Glavni razloček med moškim in ženskim gimnazijem se vendar kaže v programu poslednjega razreda. Osmi razred ženskih gimnazijev pripravlja slušateljice glavno za učiteljski poklic in obseza zaradi tega tudi pedagogiko, didaktiko, metodiko in podobne predmete, katerih v programu moških gimnazijev ni. Vrhu tega slušateljice osmega razreda praktično predavajo v nižjih razredih pod nadzorstvom izkušenih pedagogov in ravnateljev. Absolventka osmega razreda more se posvetiti učiteljstvu v meščanskih šolah ali v nižjih razredih ženskih gimnazijev. Seveda učini to le manjši del študentek, ker ne dobi vsaka prosilka učiteljskega mesta — prošnje stalno znatno prevladujejo potrebo, — ali pa se ne čuti sposobne za učiteljsko delovanje ali je končno nezadovoljna z znanjem, katero ji je podala srednja šola in si želi dalje se izobraževati. Vse to je dokazovalo jasno potrebo višjega ženskega izobraževališča, ta potreba je postala akutna glavno od let 60-ih dalje, tedaj od te dobe, ko se je žensko srednješolstvo že ukoreninilo.

Ko ruskim ženam ni bilo dovoljeno hoditi na domača vseučilišča, ni preostajalo družega nego — iti v tujino. Nekatere so tako storile, ali večini je bilo to naravnost nemogoče, nele iz gospodarskih ozirov, ampak tudi zlasti radi mnogih predsodkov, ki so takrat silno obvladovali rusko družbo. Da bi se napotilo dekile samo v tujo deželo v svrhu vseučiliščnih študij, to se je smatralo za nekaj, kar se naravnost ne zлага z zdravim razumom. Ali število žen, hrepenečih po višji izobrazbi, je rastlo v taki meri, da se je ruska družba polagoma sprijaznjevala z njih težnjami in končno spoznala, da je neizogibno treba ugoditi opravičenim in zakonitim zahtevam žen. Ustanovilo se je društvo izobražencev, nabralo znatno denarno svoto in podalo vladi prošnjo, naj bi ustanovila žensko univerzo. Na ta način se je otvorila v Petrogradu prva ženska univerza, ki je na čast za ženski študij velezaslužnemu grofu Bestuževu Rjuminu dobila naslov: »Ženski kurzi Bestuževskega«.

Namenoma navajam zgodovino otvoritve prvega višjega ženskega izobraževališča, da pokažem, kako je ideja sama in njeno uresničenje delo ruske inteligencije. Predava se na višjih ženskih kurzih tako, kakor na univerzi, s katero imajo nekoliko skupnih profesorjev. Predmeti se dele na tri skupine: historično-filologične, fizično-matematične in naravoslovne, kjer prevladuje kemija. Kurz traja štiri leta in se le malo razlikuje od univerz. Ženski kurzi imajo lastni, dobro urejeni laboratorij, zbirko, kabinet itd. 15. septembra lanskega leta so se otvorili skoro enaki kurzi v Moskvi. Šolnina znaša na leto 100 rubljev. Ta okolnost in draginja glavnega mesta sta najvažnejša vzroka, radi katerih se mnogo revnih deklet ne more udeleževati teh kurzov. Pri kurzih so internati, kjer more dobiti dijakinja sobo s kurjavo in svečavo, čaj, zajutrek, obed, večerjo, postrežbo, perilo, skratka vse, česar potrebuje. V tem in-

ternatu se plačuje na leto (oziroma za 10 mesecev, ker so v juniju in juliju počitnice) tri sto rubljev. Večina pa neče iti v internat, deloma radi draginje, druge pa naravnost radi tega, ker hočejo biti proste vladnega režima; niso primorane, da bi živele v internatu.

Notranja uredba v kurzih je ista, kakor na ruskih univerzah, o katerih upam, si morejo čitatelji tega lista ustvariti svojo sodbo¹⁾. Razločuje se le v toliko, da študentke na kurzih ne nosijo uniforme. Najbrže vlada ne smatra dosedaj ženskega spola za vrednega te naklonjenosti.

Akoravno je ministerstvo za uk in bogočastje (»narodnago prosvěščénia«) prevzelo vse ženske kurze v svojo upravo in jim tako vtisnilo svoj znani pečat, vendar ni dalo abiturjentkam nobenih pravic. Res imajo prednost pred absolventkami gimnazijev pri nameščanju učiteljskih mest na gimnaziji, vrhu tega imajo pravico predavati tudi v višjih gimnazijskih razredih, vendar v resnici se jim omejujejo vse pravice, radi katerih so posvetile 4 leta trudapolnega dela, često pod težkimi življenjskimi pogoji. Mnogo lepša bodočnost se obeta onim, ki so izvršile ženski medicinski institut, ustanovljen šele pred tremi leti v Petrogradu. Zdravnice, ki delujejo glavno v zemskih službah²⁾, obrnile so nase pozornost in simpatije cele družbe tako, da vlada ni mogla absolventkam medicinskega zavoda odreči dovoljenja za izvrševanje zdravniške prakse.

Vendar dosedanji zavodi za višjo žensko izobrazbo nikakor ne odgovarjajo ne navadni težnji ruskih žen po izobrazbi; vsako leto se zavrne veliko število kandidatke višjih kurzov z razlogom, da je število že

polno. Na vsakem zavodu študira okoli tisoč slušateljic.

Pri vzprejemu v kurz odločuje glavno boljše spričevalo iz gimnazije. Zlasti težko je priti v medicinski institut, zaradi tega se kaže potreba drugega zdravniškega instituta. Žene pa, ki se ne morejo povzpeti do nobenega izmed omenjenih izobraževalnih zavodov, vstopajo v porodniške, ranocelniške, zobne, trgovske, vzgojevaltske in druge kurze. Nobeno teh poslednjih učilišč nima posebnega znanstvenega značaja, ali tudi tako zadovoljujejo do gotove mere one žene, ki se ne morejo povzpeti do višjih kurzov. Ker ravno ta učilišča omogočujejo samostalno službo, obiskuje jih jako mnogo žen.

NA DIVANU ZA PODLISTEK.

R. V. LAČEVESKI. LJUBLJANA.

Zrak je ležal na divanu.

Z desno nogo je risal po steni zveržene ellipse, levo pa je imel nekoliko skrčeno, le s palcem je zdaj pa zdaj prav nervozno zmigal.

Iz ust se mu je dvigal leno in dolgočasno belkast dim, kakor bi mu smodka ne hotela goreti, in potem se je v lahkih vijugah zibal nad njim in počasi izpreminjal v prozoren oblaček.

Na steni sta se prepirali muhi. V neprijetni modulaciji sta zapeli bas-unisono in se nagajivo zapodili mimo pajkove mreže, na kateri je reševal ta probleme za svoj želodec.

Potem pa je bilo zopet vse tiho in mirno po sobi.

Zrak se je naveličal geometričnih študij, smodka je dogorela, muhi sta že v drugič odpeli svoj finale in se potem skrili za temnozeleno gardine, modroslovsko-navdahnjeni studiosus problemov, ki sicer ni kalil skrivnostnega miru v Zrakovi sobi, je z velikansko spretnostjo splezal po dolgi niti s svoje mreže z neutrušenim želodcem v zaprašeni kot.

¹⁾ »Stud. Sm.« so priobčili namreč v II. letniku, 4. št. članek »Ruska univerza in njeno dijaštvo.«

²⁾ Zemstvo — samoupravni organ, ki obrača glavno pozornost potrebam kmetiškega ljudstva; tukaj so našle posel ruske zdravnice, ki so si pridobile znanje v tujini in prebile izpit na ruski univerzi.

Izza starih, tupatam že luknjičastih gardin je po kratkem dežju posijalo popoldansko solnce.

Zrak je ležal mirno; le včasih je nagrbnčil čelo in se z roko mehanično pogladil po glavi in potem je zbiral misli za podlistek.

Misiil je veliko — veliko — brez prave logične zveze. — Vse se mu je mešalo.

One visoko naobražene dame z gloriolo inteligence ob glavi, z raznimi nerazvozljivimi kemičnimi spojinami v srcih, kratkovidne v gledališčih in koncertih, ki pa sicer vidijo v deveto deželo — s krvavimi žulji na rokah od silnega aplavza — z neizmernim duševnim trpljenjem zaradi prevelike ljubezni in zvestobe — do tujih — ne, do svojih mož — dame, ki s pomočjo židovske politike in kramarske špekulacije prodajajo na plesiščih in komersih svoje hčere — gonijo velikanske mline na jezik, opravljajo one dame, ki žive lepše, plemenitejše življenje — s smehom v srcu in s solzami v očeh — kakor ptegne veter. Vse vedno lepo na vnanje, znotraj hinavstvo — iluzija.

In one mlečne devičice in golobradi gospodiči, stari, plesnivi samci, ki ob najzanimivejšem prizoru na odru koketirajo s sladkokislimi obrazi po gledališču, zapuščajo prostore, kadar se jim zdi, zaganjajo razkošen smeh, ko pade pod krutim orožjem usode Hamlet, ko končujeta pretresljivo tragedijo ljubezni Romeo in Julija, ko se grudi v strašni bolesti Tannhäuser, prišedši iz večnega Rima.

Ti samogoltni samci, ti izzeti dvonožni sesalci, ki se kopljejo v lužah namesto v čisti vodi — katerim so problemi življenja samo kranjske klobase in dobro vino, ki lazijo samo za dekleti in tulijo za njimi kot lačni volkovi, delajo malo ali pa nič. Za ta nenadomestljivi »trud«, ki rosi iz mefistovega raja srečo nam zemljanom, pa imajo štiri do šest tisoč kron plače na leto.

In če iščeš na periferiji njihovega življenja tangento zanimanja in skrbi za duševno življenje, tedaj najdeš na vseh 360° velikanski nič.

O ti premili, prevzesti, predragi in udani prijatelji in prijateljice, ki imajo bonbone na jeziku in nož v srcu.

Dobro rejeni prodajalci prazne slame, ki igrajo v državnem zboru heroične vloge v tragediji »Slamnatí možje.«

Ljubezen — in nje sovražnica ljubosumnost — lepe dehteče rože — zelena, mehka trava — velo listje na drevesih — ptice po logih in gajih — bistrí studenci in žuboreči potoki — visoke, skalnaté gore — globoke, tihe doline — široko morje — in žarko solnce — in bleđi mesec — svetle zvezde — in vse nebo in vsa zemlja — vse to je ena skladba z disoniranimi in asoniranimi akordi — to je vesoljstvo — to je neizmeren azil, kjer bivamo mi, in kjer je po dolgem razmišljevanju tega vesoljstva zadremal Zrak na svojem divanu.

Vse to ga ni zanimalo, zato je mirno v Gospodu zaspal, ne da bi napisal podlistek.

V LEŠČEVJU. DEMETER. CELJE.

Ajko je bil dečak v desetem letu. Oče je bil ponosen nanj, ker je že kadil tobak in pil žganje. Ob nedeljah popoldne sta šla po navadi v krčmo in ostajala tam do pozne noči. Naslanjaje se na mizo, je gledal Ajko ošabno okolo po smrdeči, zakajeni izbi, in ko mu je žganje že stopalo v glavo, se je včasih vmešal v pogovor. Očetu se je vse silno modro zdelo, kar je povedal; ob takih prilikah ga je vdaril po ramenih in postavil kozarec predenj: »Na, le pij. malo takih, kakor je naš Ajko!«

Po vrteh so šumljale jablane, in po belih, od solnca obsijanih zidovih vaških hiš se je vzpenjala zelena vinska trta. Po slamnatih slemenih so se izprehajali pisani

golobje; perje se jim je izpreminjalo v solncu, in z rdečimi očki so zaljubljeno pogledavali bele golobice, se jim klanjali in plesali okolo njih. Nedeljsko popoldne je zazibalo vso vas v pokoj.

Dekleta so polegala v senci, čebljala in se šalila z mladeniči, ki so sloneli ne daleč od njih ob vrtni ograji, a od potoka sem je odmeval otročji smeh.

Tam so dečki gazili po vodi, lovili rake in jih metali kričaje deklicam v naročje.

Ajka ni bilo pri njih; ta je tedaj oprezoval doma okolo očeta, ki se je napravljal, da odide v krčmo.

»Ti, kaj pa čakaš?« Je zarežal oče nenadoma nad njim.

Ajko je osupnil in ne da bi zinil, strmel vanj.

»Pojdi z Marico na polje, sama ne more biti.«

»Pa naj gre k otrokom, tam na potoku se igrajo.«

»Nak, ti boš pri nji, dokler se ne vrne mati.«

Ajko je ostrmel še bolj; bilo je prvič, da mu je oče branil, oditi ž njim. Poprej ga je celo počakal, če ga slučajno ni bilo doma ali ga poklical, če se je mudil kje zunaj na vrtu. — Hotel je še nekaj ugovarjati, a oče se je okrenil jezno proti njemu in povdarjaje vsako besedo rekel:

»Ne boš šel z menoj ne, dokler smo sami, že ne!«

Potem pa je vzel kos razbitega ogleđala in si pričel vihati dolge, redke, ščetinaste brke, ki so mu visele prav čez usta. Ajko pa je pogledal temno na sestro in odšel iz izbe.

»Marica, le pojdi za njim, jaz bom vrata zaklenil.«

Ko se hčerka ni ganila od mize, kjer je stala in navijala bel trak okolo kazalca, je stopil k nji:

»Ali ne slišiš?«

Obrnila se je proti njemu, a obraza ni dvignila.

»Zakaj pa ne greš?«

»Tako se ga bojim; včeraj me je vdaril s kamnom.«

»Kaj, vdaril te je?«

»S kamnom.«

»Če te bo še, kar meni povej!«

»Kdaj pa pridejo mama?«

»Mama? — Ne vem.«

Marica je strmela bolno pred se. V glavici se ji je porodila podoba šibke, slabotne žene, — njene matere. Pred tednom je odšla od doma, kam, tega ona ni vedela. Spominjala se je le njenega žalostnega obraza in solz, ko se je pred odhodom še obrnila k njej in jo pobožala po licih.

»Ali ti je dolgčas po materi?«

»Je!« In dete je skrilo obraz v roke in zajokalo obupno, pretresljivo.

»Kaj bi jokala; saj se kmalu vrne.«

Marica je res nató utihnila.

Njemu se je vzbudila v srecu iskrica očetovske ljubezni. Pogledal ji je hitro v obraz in pričel potem korakati po izbi gori in doli. Pogledal jo je še enkrat, in tedaj ga je postalo sram. Hčerka je bila bleda in suha, kakor da je bolna. Stopil je k oknu in si pomel oči s prsti, kakor da se mu je napravila mrena na njih, in bi jo hotel odstraniti. Potem se je zopet ozrl na hčer. — Da, to je njegovo dete, a on je komaj vedel, da je pri hiši. Tiha, bojazljiva in mirna, — mu ni hodila pred oči, in ni se mogel spominjati, da bi bil že kedaj govoril ž njo.

»Marica, koliko si že stara?«

»Šest let, veste, v jeseni bo moj god.«

»Ali nisi malo bolna?«

Pogledala ga je strmeče z vodenimi očmi in neokretno kakor v zadregi nagnila glavo.

Zopet ga je bilo sram, sram pred otrokom, in dejal je hitro:

»Pojdi z menoj! Ajko naj gre, kamor hoče!«

Peljal jo je v krčmo.

Zemlja je bila razpaljena in razpokana od dolgotrajne suše in vročine; po travnikih je rmenela, se sušila trda trava, poljske rože so venele in se uklanjale pod razbeljenimi žarki. Po cesti je vzvihraval smrdeč prah in se dvigal v belih stebrih v zrak. Nebo je bilo umazane, mračne barve, kakor da je s pepelom posuto, in solnce je gorelo v temnikastem plamenu. Grudasti oblaki so težko kakor svinec ležali na nebesnem oboku in zdajpazdaj zalili solnce; a to ni trajalo dolgo, in ognjeni žarki so se zopet kruto približali izpod temnih plasti.

Ajko je došel iz vasi na polje. Tekel je vso pot, da bi ne bilo sestre za njim. Po rjavem obrazu mu je lil znoj, in premočeni lasje so v gostih čopih štrleli izpod klobuka. Legel je pod gosto grmovje in si z leskovim listjem brisal pot raz čelo in lica, ki so mu kar gorela neznosne vročine. Včasih je za hip pomolil koščeno glavo skozi vejice in uprl lokave oči proti vasi, a sestre ni mogel zagledati. Mislil je in mislil, kje neki bi ostala. — Otrôk se boji, torej gotovo ni šla k njim na potok, morebiti pa še pride. — Skril se je še globočje v grmovje in čakal. Ko je videl, da je ne bo, ga je obšla jeza.

»Če jo čakam, bi morala priti! In zaradi nje nisem smel z očetom, — uj, to bi jo! — Kaj pa, če je šla ona?« Srdito je trgjal listje raz veje, je gnječil s prsti in grizel grenke mladike, da se mu je umazan, zelenkast sok cedil po bradi.

Če je šla ona! Ta otrok, ki niti piti ne zna in ki se vedno joka! — Ha, če se je to zgodilo, — ali ne, saj ni mogoče, oče je ni maral nikoli vzeti s seboj, zakaj bi jo ravno danes? Pa kje tiči vendar? — Stisnil je pest in tolkel zemljo. — Ali ji bom pokazal, zakaj ni šla z menoj!

Skozi grmovje je potegnil veter; velo listje se je zazibalo, zašumelo in veje so vdarile druga ob drugo. Po njivah je zavalovalo proseno, suho latje, ajda se je priklanjala, in meden duh je vdaril Ajku v nos.

Sklonil se je pokoncu, nagnil obraz naprej in vonjal po zraku: »Ah, po medu diši!« — Njive, kjer je bila ajda v cvetu, so bile svetlo bele; vse je vršelo in šumelo od čebel, ki so se gnjetle po čvetočih steblih. Kamor je pogledal, povsod so se belile sijajne proge, jasno se črtajoče od rjavih strnišč in požoltelih travnikov. — In spomnil se je nekaj sladkega: Medeno žganje! Še nekaj tednov, in potem bodo porezali satovje in v krčmi točili medico. Do te je imel Ajko posebno slast. A hipoma se mu je čelo zgubalo, in zaskrbelo ga je: Ostati bo moral najbolj gotovo vsako nedeljo doma, da varuje sestro; oče pojde brez njega v krčmo, in potem ne bo nič pil. Ali to ne sme biti, na noben način ne!

Vstal je in se izgubil v leščevje.

Dan je potekal počasi. Solnce je žarelo še vedno v vročem ognju, kakor da bi hotelo spaliti zemljo. Slednjič se je izgubilo za gore, zadnji žarki so izgoreli, a zrak je bil še vedno topel.

Marica je prišla z očetom še-le pozno zvečer domov. Ajko je bil že doma; ležal je na klopi ob peči in tolkel lešnike. Niti ozrl se ni, ko sta stopila v sobo, in razbijal tako močno s kladivom po klopi, da so lupine odskakovale in se drsale raz rob na tla. Dan se je že izgubil, in v izbi je bilo mračno: sence so se zgostile, sčrnele, le skozi okna je sijala bleda svetloba. Dolgočasno tišino je motilo samo nihalo pri uri, ki se je premikalo enakomerno sem in tje.

Ko je Marica slekla nedeljsko krilo, se je Ajko sklonil pokoncu in ji rekel s zategnjenim, pojočim glasom:

»Marica-a, jaz imam pa lešnike-e.«

»Ali jih daš meni?«

»Pojdi sem!«

Stopila je proti njemu, a ob izkrivljeni deski, moleči iz vijugastega, razpokanega, poda se je izpodtaknila, da bi bila kmalo omahnila po tleh.

»A-ha, ti si pijana zdaj pa vem, kje si bila!«

»Nič ne veš, nič!«

»Pri Pavliču, v krčmi!«

»Kdo ti je pa povedal?«

»Sam sem izvedel, vidiš koliko lešnikov imam!« Ajko je postajal prijazen, govoril je s sladkim glasom, dasi bi bil najraje kar vzkipek same jeze.

»Povej, ali si mnogo pila?«

»Nisem, veš, žganje ni dobro. Ah, tako zoprno! Zmajala je z glavo in se prijela z roko za čelo.

»Daj mi lešnikov!«

»Na tu imaš!« Zvil je hrbet, stisnil pest, potem po bliskovo stegnil roko in sunil pred se.

Marica je zaječala in odskočila od klopi.

Ajku se je srce nekoliko ohladilo, ker je Marici malo poplašal krivico, ki se mu je zgodila; a vsejedno bi bil same togote kmalu planil za njo in ji dal s pestjo še več po obrazu. Zobje so mu šklepetali, glava pa se mu je krčevito tresla, ko je premišljal današnje dogodke. Marica je bila v krčmi! — Ah, kakšna zavist mu je odsevala z mračnega obraza in iz sivih, potuhnjenih zročih oči! — A, mene spodé od doma, ona pa z očetom k Pavliču! Vem, da so zopet igrali na harmonike in plesali z debelo Agato.« —

Ajko si je prav ostro predstavljal krčmo: na peči vedno pijani Pavlič z harmonikami; okrog miz kmetje, nekaj že pijanih, drugi še na pol trezni, a sredi sobe krčmarjeva hči Agata, prepirajoča se s fanti. — No, to je bilo prvič in zadnjič, da je šla. Bo že še videla, kaj se pravi, v krčmo hoditi! —

»Ti, Ajko, kaj pa imaš vedno z Marico? Osupel je pogledal v očeta, ki je stopil nenadno predenj, in zaječal: Nič!«

»Le glej, še enkrat naj kaj slišim!«

Ajku je zopet vzkipek kri. — Zdaj me pa še toži in se laže, kot da sem ji res kaj hudega storil. Čakaj! —

»Dokler ne pride mati iz bolnišnice, moraš ti varovati Marico!« — Ajko je kimal z glavo in ni črhnil niti besede.

* * *

Drugo nedeljo Ajko zopet ni mogel v krčmo. Oče je bil pijan že vse dopoldne in mu velel osorno, naj ostane pri Marici. Slušal je čmernega obraza, stisnil ustnici tesno skupaj ter se ozrl togotno na sestro. Isti hip ga je preletela nova misel: Kako bi bilo, da ni Marice! — Bil bi prost, — vse lepše bi bilo potem zanj, in hodil bi lahko z očetom k Pavliču. — To je bila misel, ki ga je na mamljiv način vsega opredla. Nevoščljivost in srd sta ga lomila cel teden, in pričakoval je nestrpnó nedelje, vedno razmišljajoč, pojde li z očetom v krčmo ali ne. Sedaj je vedel, a jeza ga je skoro minila, in bil je napol zadovoljen, da je prišlo tako. — Ž njo bo na samem in pokazal ji bo lahko, kaj da je on. Vzroka ima dovolj — in občutil je neko radost ob misli, da se mu je zgodila krivica in da bo imel priliko znesti se nad njo, ki je bila vsega kriva.

Namignil ji je prijazno, naj gre z njim,

Solnce se je bilo skrilo za gostimi temnosivimi oblaki, za gorami je blisknila zdaj pa zdaj ognjena strela, in v presledkih se je pojavil zategnjen grom. — Kljub temu je odšel ž njo na polje in mislil, kako se ji osveti.

Dospela sta do leščevja in zavila v grmovje; debele in močne leskove palice so rastle tu kar kupoma in štrlele na vse strani, opletalo jih je gosto robidovje, divji hmelj, srobrot in lepenec. Med leščevjem je poganjal tudi trnjevi češmin, ves posut z drobnimi, grozdastimi kobulji, poganjalo je kostanjčevje, obloženo z gostimi, bogatimi šopi črnih jagod, divja češnja in drugo grmovje. Na mnogih mestih je bilo tako na gosto prepleteno z ovijačnicami, napolnjeno z dračjem, zadelano s košatim korenicevjem in ovito z belim slakom, da se je komaj videlo skozi. — Ajko je hodil

naprej, krivil vitke, prožne veje in jih spuščal Marici, ki je šla nekaj časa tik za njim, v obraz, potem pa je zaostala.

»Ajko, Ajko, pojdi nazaj, uj, kakšne lepe jagode vise tam-le!«

Ajko ni hotel nekaj časa nič slišati, potem pa se je le splazil do Marice in videl visoko grmovje, vse prepletено z lepencem; po srčastih, mesnatih listih pa so bile narezane svetlo rmenkaste jagode druga poleg druge. Marica jih je držala nekaj v roki in jih duhala. Ko je Ajko to opazil, se je zdrznil, in oči so se mu zasvetile. Na čelu mu je stal znoj, gledal je temno predse.

»Marica, jej, to je dobro!«

Vtrgala je in nesla v usta. Oni se je zvito režal.

»Ajko, ti nečeš jesti?«

»Poglej, saj jem!« Del je jagodo v usta, jo hitro skrivoma izbrusil in na videz žvekal in premikal ustnice, kakor bi zobal.

»Kaj ne, da je dobro?«

»Je, je!«

Vodil jo je dalje, iskal jagod in jih jej ponujal. Bilo jih je vse polno, rmenkastih, žolto-rdečih in črnkastih po sluzastem lepencu, ki se je ovijal vitkih palic, po tenkih steblih in po nizkem grmičevju, posutem s temnim, debelim listjem. Slednjič je še opazil nizko pri tleh drobno rastlinico, in na njej par debelih, sočnih, temno-rdečih jagod. Vtrgal jih je in poduhal. Ko jih je podal sestri, se mu je roka tresla: Na, te so dobre, te so dobre.

Marica jih je použila, a takoj nato skremžila usta in se stresnila: »Ajko, to ni bilo dobro.«

Pogledal jo je in prijel za roko; počasi sta se izvila iz grmovja.

Oblaki so viseli mračno na nebu, ves svod je bil zadelan s črnimi plastmi, plameneči bliski so se vili v ogromnih polukrogih od vzhoda do zahoda, v oblakih je šumelo, in grom je bučal. Prve kaplje so bile ob zemljo trdo in težko, drevje je ječalo, in cvetke so se pripogibale,

Hodila sta počasi in vsa mokra dospela domov. Marici so se noge šibile in oma hovale.

V veži se je motala okolo širokega ognjišča dekla, napenjala potna lica in pihala na vso moč skozi črn pihalnik v nizko pečnico. Marica je stopila k njej, a potem je noge niso več držale, in zgrudila se je na tla. Pogled ji je bil moten, ustne modrikaste in sapa težka.

»U-u-u, peče me, dajte vode, vode!« Zvijala se je, tresla in kričala v besnih mukah, posinela obraz pa se ji porosil s znojnimi kapljicami. Bila je z rokami okolo sebe, hropla in tiščala slino skozi krčevito stisnjene zobe.

»Kaj pa ji je, Mana, kaj pa ji je?« Stara ženica drobne umazane glave in rdečega mastnega nosu, ki je na krik domače dekle prisopla vsa plašna v sobo, se je strmé križala in iskala blagoslovljene vode po slepem oknu poleg vrat.

»Sama ne vem, prišla je ravnokar od nekod; ne vem, ali je pijana ali kaj?«

»Obsedena je, obsedena!«

Privrelo jih je še več, samih starih, sključenih babnic in nekaj otrok.

»Umori jo, pogledjte, kako jo vije in lomi!«

»Jezus Nazarenski, umrje, prav gotovo umrje.«

Begale so semintje, se križale in zdihovale.

Zvečer je Marica umrla.

Ajka ni bilo nikjer.

Ko je prišel oče pijan domov, je že ležala na odru. Lica je imela temno-modra in zabuhla, oči so ji stopile iz jamic in strmele tako milo, tako proseče izpod črnih trepalnic. Ostri zobje so bili temno zasekani v spodnjo, zgubano, popolnoma uvelo ustnico, in iz nosa ji je lezla sokrvca. — Bila je pregnjena z belim platnom, na levi in desni strani odra je dehtel v zelenih posodah rožmarin in ob nogah roženkravt.

»Kje je Ajko?« To je bilo prvo, kar je izpregovoril oče. Ko je videl hčer na odru, mu je bilo hipoma vse jasno. Vsa pijanost ga je minila, in drgetal je same nestrpnosti. Ajka so slednjič našli skritega v slami nad hlevom.

»Kaj si storil?«

Nič!«

»Kje sta bila?«

»V leščevju. Ona je jedla jagode.« Gledal je v tla in umikal pogled.

»Poglej — Umolknil je, ko da mu je odpovedal jezik. Pri pogledu na mrtvo hčer, na njen grozno izpremenjeni obraz ga je nekaj speklo v duši.

»Ti si tega kriv!« — Ta misel se mu je porodila, in on, ki je bil ravnokar še sodnik svojega otroka, je povetil oči in sebi samemu se je zadel kot hudodelnik, ki ga toži mrtvo dete.

»Ti si tega kriv, ne Ajko, ti si ga napeljal, da je to storil! Kdo ga je vodil v krčmo, ga omamljal z žganjem in mu vzbujal strasti?«

Ves zmeden je stal poleg Ajka in glas se mu je stresel, ko je izpregovoril:

»Ali vidiš svojo sestro?«

Skoro nehote se je ta ozrl na oder. Oči so se mu svetile v blaznem ognju, odprl je široko usta in nekaj časa nepremično strmel na Marico. Stiskal je pesti in ječal poln neznane groze.

MATERI. ZORANA.

Miul ti svetnih borb je trpki dan,
sprejel k počitku te je grob teman,
in duh je tvoj odplaval vrh zvezd
tja, kjer zemljanov sreča je doma....

A jaz sem sama! Ah, ta mrzli svet,
kot s hladnim ledom vir srca odet....
Ljubezni sreča, tujka si mi ti,
kar matere srce mi v grobu spi....

* * *

Usoda! Ah, kako si jezna, kruta,
v pesti se krčijo roke same....
Zakaj, zakaj, zaman se povprašujem,
razločiš bitji ti ljubeči dve?

Zakaj, zakaj?... Obup se vjeda v dušo....

O Bog odpusti! Glej siroto ti,
in v to srce nesrečno, razdvojeno
tolažbe jedno kapljico mi vlij....

Ah, glej, kako se morje vpira v vesla,
ko jih zapustil kreпки je krmar,
a zdaj drvi brez cilja šibki čolnič....
Kau pač zanese divji ga vihar....

* * *

Spominčice, spominčice,
na grobu ji zveveteite
in rosni biseri v očeh
jim modrih se iskrite....

Ob, koliko spominčic mi
sice hvaležno polni,
bolesti solza pa rosi
te cvetke v duši bolni....

ŽENE IZOBRAŽENIH KROGOV NA DELU ZA PROSVETO. IVANKA.

Obstane celokupne človeške družbe
zavisi od dela. Ko bi vsi ljudje nehali
delati, bi skoro nehali tudi biti. Pomrli bi
ali lakote, ali mraza, ali vsled družih po-
sledic splošne brezdelnosti Tega pač ne
treba dokazovati.

No, gola eksistenca pa nikakor ni
končni in edini smoter človeške družbe.
Ljudje bi se potem prav nič ne razločevali
od živali. Eksistenca človeštva je marveč
le pogoj namenu: razvitku, napredovanju
— kulturi. Kakor pa že gola eksistenca
zavisi od dela, toliko bolj še zavisi od dela
napredek, kultura. Delati moramo, ako ho-
čemo živeti in toliko več delati, ako ho-
čemo doseči smoter človeštva.

Kar pa mora celokupno človeštvo, to
pa mora tudi posameznik, ali bolje: dolž-
nosti celokupnega človeštva so razdeljene
na njega posamezne ude, na vse, brez raz-
ločka. Niti en človek — seveda, ako ni
vsled bolezni nezmožen — ne more reči,
da je oproščen te dolžnosti t. j. dela.

Kljub temu pa, žal, le premnogi ljudje
ne vrše te dolžnosti, ki jo dolgujejo svo-
jemu in občemu obstanku, občji kulturi. Le

premnogo lenuhov in škodljivcev goji človeška družba v svoji sredi, le premnogo moči se gubi in gine, ne da bi občečloveški smoter dobil od njih svoj dolžni prispevek.

Največ greše povprečno v tem oziru pač žene imovitejših in boljih krogov; saj ženske proletarijata so vsaj k delu za obstanek neodoljivo prisiljene. Povdarjam besedo: greše, kajti vsako, tudi negativno oškodovanje občin koristi je greh, in zamenjarjanje dolžnosti, ki jih ima vsak človek napram družbi, vsikdar tvori tak greh.

No, dotičnih žen pa radi tega greha ne more zadeti prestroga sodba, saj jih k temu navajajo drugi, merodavni in uplivni činitelji.

Imovitejši ali takozvani boljši krogi navadno zelo mnogo trošijo za vzgojo in izobrazbo deklic. A že načrt, načelo te vgoje in izobrazbe je navadno tako, da v naprej izključuje naraven, pravilen razvitek duševnih in telesnih moči in njih vsestransko izkoriščanje. Vsa tradicionalna ženska vzgoja stremi le za tem, da se deklice oliko zunanje, da se seznanijo z običaji in zahtevami salonske družbe, da je zmožna tem običajem in zahtevam zadoščati, da igra n. pr. na klavir, da govori po več modernih jezikov, da zna spretno prikrivati svoje slabosti — bilo duševne, bilo telesne, da ume dovolj dostojno a intenzivno koketirati in, kar je še več takih bolj ali manj lepih razvad. Bog pa varuj, da bi se deklice počele zanimati za kaj, kar leži izven interesnih mej »boljše« družbe. Bog varuj, da bi jej počele misli uhajati na samostojna, nova pota, katerih ni izhodilo sporočilo — tradicija. Vse bi se jej odpustilo lažje, le to ne, da je počela samostojno misliti o smotru lastnega in življenja sploh ter se po teh mislih ravnati. Jedno jedino se zahteva od nje: da si ve pridobiti moža, o katerem je možno z večjim ali manjšim opravičenjem reči, da je »dobra« ali celo »briljantna partija«.

K temu pa se gospici ubija v glavo načelo, da: žena mora biti možu v vsem pokorna, a v njegove službene ali druge javne zadeve se ne sme vtikati, da celo razumeti ne sme nič o njih, ali vsaj pokazati ne, da kaj razume. Dovolj je, da se zna možu, ko pride domov, lepo prilizniti. Žena je namreč ustvarjena za ognjišče in zabavo, vse drugo je stvar moških. Od vseh javnih stvari, ženske, roko proč! To je geslo onih ki se bajé »bojijo« za »ženstvo« žen. Seveda, tajno vplivati na svojega ali tudi na druge može, tako koketno, to se pravi: intrigirati — to, seveda, je dovoljeno. Le samostojno in neposredno nastopati v javnosti, le tega ne smejo ženske.

Ženske se zamerijo moškimi celo tedaj, ako se hočejo česa temeljito naučiti, sosebno če dotični predmet spada k znanosti, ki je privilegij moških. Vsekako pa se ženskam veledušno dovoljuje sodelovanje na javnem dobrotvorstvu, nabiranje in delitev miloščine. — In oprostite — materinstvo jim je tudi prepuščeno. Vsako drugo delo v javnosti in doma pa je sramotno ali vsaj »nedostojno.«

To je torej — z maloštevilnimi izjemami — program ženskemu življenju in delovanju. Ali odgovarja ta program občečloveškemu namenu, ali zadošča občečloveškim dolžnostim in ali je vreden človeka s svobodnim duhom in svobodno voljo?

Nimalo. Ni možno misliti, da bi v kakem človeškem srcu mogla bivati prava, pristna in trajna sreča in zadovoljnost, ako je ni porodila zavest vsestranski izpolnjenih dolžnosti, ali z drugimi besedami: ni mogoče, da bi bil človek srečen ob samem uživanju in vršenju nekih ozko začrtanih, enostranskih in sebičnih dolžnosti. Ni možno misliti, da bi tiste žene, katerim je obstanek zagotovljen po premoženju ali družabnem stališču starišev ali moža ter so oproščene vsake krušne skrbi in dela, — da bi te žene ob takem načinu življenja, kakor jim ga predpisujeta tradicija in — moda, bile

zadovoljne s seboj in svetom. Tak način življenja nikakor ne more zadostiti tisti notranji sili, tistemu čutu, ki živi v vsakem človeku — in človek je vendar tudi ženska — in ki ga neizprosno tira k delu, k neprestanemu vdeleževanju na občem napredovanju. Vplivu te notranje sile se ni možno ogniti, tega čuta se ne moremo osloboditi.

V tej okolnosti moramo iskati vzroka različnim ekstremnostim in mnogim slabostim — da ne rabim krepkejšega izraza — ki jih opažamo v toliki meri pri ženstvu sploh, in pred vsem pri ženstvu takozvanih boljših krogov.

Nespremenljivo pravilo za človeštvo je: delo. Vsak posamezni človek je podvržen temu pravilu, in odnošaji, ki izključujejo ali oprasčajo kogar koli od dela — dela namreč, ki prinaša koristi ne le posamezniku, marveč tudi človeštvu v obče — so nepravilni in krivi. No, in v takih odnošajih živimo danes.

Sveta dolžnost vsacega zavednega človeka je, da se bori proti tem odnošajem, ali da se jim vsaj sam ne pokorava. V tem smislu se naj te vrstice blagohotno smatra kot poziv našemu ženstvu inteligentnih, oziroma posedujočih krogov, da svoje moči posveti občemu namenu človeštva v okviru naše narodnosti, v meri in na način, ki ga dovoljujejo sedanje razmere. —

V jedni letnskih številki »Slovenke« smo poročali, da so nekatere nemške žene oziroma moški sprožili misel, naj bi se tudi za ženske uvela enoletna služba, kateri naj bi bilo podvrženo vse mladoletno ženstvo. Vsako zdravo dekle naj bi v dobi od 18. do 22. leta žrtvovalo jedno leto službi človeštva. Enoletnice naj bi došlužile svoj čas po nagnjenju in zmožnostih kot postrežnice v bolnišnicah, hiralnicah, v zdraviliščih ali kot vzgojiteljice in učiteljice v sirotišnicah, otroških vrtcih itd. itd.

To je prekrasna misel; ako se uresniči bi človeštvu vzraslo iz nje nepreračunljivih dobrot in koristi. A žalibog, sedanje raz-

mere ne dopuščajo nade, da bi se ta ideja v polnem obsegu izvedla. A vsaj deloma je ta misel izvedljiva tudi dandanes.

Zakaj n. pr. bi ženske, katerim ni treba skrbeti za vsakdanji kruh in katerim celo v gospodinjstvu pomagajo služkinje, zakaj bi te ženske — omožene ali slobodne — ne zasnovale temeljem organizacije, ali tudi samostojno, novega kroga svojemu delovanju, zakaj bi prostovoljno ne pričele popravljati, kar so zagrešili odnošaji in tradicija, zakaj bi se samovoljno vsaj deloma ne postavile v službo človeštvu? Polje človeške prosvete je široko, in velikanske so še celine na njem. Koliko bi tu lahko storile ženske!

Nikakor pa ni dovolj, ako se za ta ali oni kulturni ali dobrodelni namen daruje kako svoto. S samimi darovi se človek ne odkupi dolžnostim, ki ga vežejo na družbo. Tu treba neposrednega, intenzivnega dela. Prilike ne manjka.

Poglejmo.

V vsakem mestu živi poleg izobraženih in posedujočih žensk mnogoštevilen ženski proletarijat, sestavljen iz tovarniških in drugih delavk, iz služkinj, žen delavcev itd. Koliko bi žene boljših krogov lahko storile za te manj srečne svoje sestre! Organizirale bi jih v društvo, proučavale njih socialni položaj ter na podlagi svojih raziskavanj potezale se za zboljšanje tega položaja. Koristile naj bi tem svojim sestram s plodovi svoje vzgoje in izobrazbe s tem, da bi z njimi prijateljski občevale, jih podučevale v duševnem in gospodarskem oziru, skupno z njimi prirejale in omogočale obiske v gledališčih, muzejih umetniških razstavah, delale izlete na kmete itd. Poskrbele bi dalje za poljudna predavanja, koncerte, predstave. Ustanovile bi zabavišča ali igrališča za otroke siromašnih delavk, obiskovale proletarske družine tudi v stanovanjih ter svetovale, tolažile in, kjer treba, dejanski pomagale. Revnim ženam materam bi priskrbele v najvažnejših trenut-

kih materinstva potrebno postrežbo in varstvo, ki naj bi trajalo, dokler bi se ne okrepcale. Tudi za novorojence bi ubogim materam pripomogle do najpotrebnejše bale ter tako preprečale, da bi nedolžni črviči že v zibeli prekruto ne občutili nemile osode, ki jih je bedne postavila v svet.

Ko bi imovite žene v svojem blagostanju, v svojih ugodnostih, ki jih obdajajo, vedno, in še seособno za časa svoje največje sreče kot matere, mislile na žene iz proletarijata, katerih beda je zlasti tedaj, ko so v enakem položaju, taka, da mora pretresti najtrše srce, ko bi se imovite žene o pogledu na svoje, z vsemi mogočimi dobrotami preskrbljeno dete zmislele na male črviče v zaduhlih, mrzlih stanovanjih revnega proletarca, ki, dasi niso nikomur na svetu nič žalega storili, morajo takoj ob rojstvu trpeti toliko pomanjkanja — ko bi imovite žene pomislile in se prepričale o vsem tem, bi li samo trenutek mogle mirno uživati svojo in svojih otrok srečo, bi li mogle strpeti, da ne bi kaj storile za uboge proletarske matere in otroke? Ne, tako trdega srca bi pač ne mogla imeti nobena žena.

V Berolinu imajo Viktorijino društvo, ki na uzoren način vzgojuje in izobrazuje dekleta iz najboljših krogov inteligence v bolniške postrežnice; te gospice so potem pravi blagor za bolnišnice. Dotičnice — hčere višjih uradnikov, profesorjev itd. — se z vso vnemo, z globokim človekoljubjem in tankim sočutjem posvečajo in žrtvujejo svojemu poklicu. Zdravniku so desna roka, izvrstne pomočnice, ki njegovih odredb v postopanju z bolniki ne vrše brezčutno, suženjski liki stroj, marveč s popolnim razumevanjem namenov, s svetim zavzetjem za stvar. O tem pa je poskrbljeno za to, da morejo postrežnice poleg svojega poklica urejevati tudi svoje osebne stvari ter uživati vse, kar nudita človeku kultura in umetnost v olepšanje življenja: gledališče, koncerti, umetniške razstave itd.

Bili ne bilo lepo, če bi se tako društvo bolniških postrežnic, ki bi delovale potem lahko v privatnih družinah, zasnovalo tudi pri nas? Koliko ženskih življenj bi tako dobilo vsebino, pomen in neprecenljivo vrednost, koliko duševnih zmožnosti in moči bi bilo koristno naloženih v blagor človeštva!

Mnogo koristnega bi naše izobražene žene lahko storile tudi s tem, da bi revne, nadarjene učenke poučevale izven šole v predmetih, v katerih so same izurjene in za katere ima posamezna učenka ali dekle največ zmožnosti in veselja n. pr. v godbi, petju, risanju, ročnih delih itd.

Dalje naj bi imovite izobražene žene nadzorovale igranje svojih otrok v družbi z otroci revnih sosedov. To bi le dobro uplivalo na vzgojo njihovih in tujih otrok, a tudi na srea človekoljubnih žen samih. Ako bi o takih prilikah malim revežem postregle s kako malenkostjo, zadostile bi le nekoliko čutu pravičnosti. V otrocih boljših slojev bi na tak način ginili predsodki, a na mesto njih bi vzknila ljubezen do bližnjega.

Ako bi tako delovale naše gospe, pripomogle bi v to, da zginejo prepadi, ki sedaj zijajo med posameznimi deli človeške družbe, da padejo zidovi, ki ločijo sedaj proletarijat in posedujoče stanove v dva sovražna tabora. Tako bi nam prišla zlata doba, ko bi vse ljudi združevala velika, sveta ideja človečanstva. In to bi bil znak prave kulture.

Ogromno prosvetno delo še čaka človekoljubnih izvrševalcev. Silno mnogo bi lahko storilo ženstvo. Povdarjati pa treba, da bi delovanje žensk nikakor ne smelo nositi pečata miloščine ali zaščitniškega usmiljenja. To bi ne bilo v zmislu kulture. Prvič naj bi se delovanje zasnovalo tako, da bi proletarsko ženstvo ob enem tudi samo sodelovalo na zboljšanju družabnih razmer ter k vsem gori omenjenim priredbam tudi gmotno prispevalo, če še tako

malo, da le o tem ni tiste ponižujoče zavesti, da se daje in prejema miloščino. Drugič pa je dolžnost vsacega človeka, da dela in si svoj delež na eksistenci in kulturi zasluži, bodisi že prisiljen po razmerah, ali pa vsled same dolžnosti.

Ženam treba odpreti svoboden pogled v vse razmere človeške družbe, dati jim priliko, da se iz oči v oči seznanijo z vso resnobo človeškega življenja, z vso bedo in z vso težko odgovornostjo, ki jo nosi vsak posameznik za skupno družbo. Potem se bodo dvignili zakladi človekoljubja in delavnih moči, ki ginejo sedaj zakopani v ženskih dušah. Ti zakladi so neizmerni in prinesejo človeškemu napredku tisočer blagoslov. — Pa da končam.

Ženstvo vseh narodov se dviga iz tisočletne svoje letargije ter zahteva svoj delež na socialnem in prosvetnem delu, a tudi svoj delež pravic. Tudi v nas Slovencih se pripravlja organizacija celokupnega slovenskega ženstva.*) Lepa prilika se nudi tu našemu izobraženemu ženstvu, da pokaže svojo dobro voljo za človekoljubno delo. Že z mnogoštevilnim pristopom k nameranemu vseslovenskemu ženskemu društvu bi zelo pospešilo vso akcijo, a kasneje bi z neposrednim delom lahko silno mnogo storilo v moralni in gospodarski blagor in povzdigo našega proletarskega ženstva in s tem tudi naroda samega in vsega človeštva. Bogato plačilo bi ženstvo našlo v poglobljenju svojega čustvovanja in mišljenja ter v sladki zavesti, da je storilo svojo dolžnost.

Ker ni dvoma o blagi volji našega izobraženega ženstva, upamo, da se na bodočem ustanovnem shodu vseslovenskega ženskega društva snidemo v največjem številu ter si podamo roke v veselo in pogumno skupno delovanje.

Geslo našega pesnika:

Ne samo, kar veleva mu stan,

Kar more, to mož je storiti dolžan —

veljaj tudi za slovensko ženstvo.

*) O tem prihodnjič podrobneje

OČETU. KRISTINA.

Trepetalo v gozdu mlado je zelenje,
In med vejami pripenjale so gnezda ptice,
po livadah, travnikih v razkošju
so smehljale pestre se cvetice ...

Solnce plavalo je po nebeškem svodu,
zvezde v tihih so nočeh gorele,
čez vrhove sive pa veslale
z lahnimi peroti so meglje bele.

Burno je življenje plulo v veke,
radost, žalost, smeh in jok v okrilji,
vzdihli so odmevali iz duš bolečnih,
vriski src doneli v sreče sladkem izobilju ...

Sredi vsega si življenja stopal
mrtvec — med zelenjem cvetjem ...
mrtvec — ob svetá valovih burnih
mrtvec — med človeškim jokom — petjem ...

Zdavnej že je tebi solnce ugasnilo,
vse nebeške luči zdavnej zatemnele,
zdavnej že več nisi gledal Vesni v lice,
zdavnej so slepote črne teme te objele. —

Kolikrat je krila duh tvoj dvignil,
da poletel bi v ozemlje lepo,
a jih spet povesel — solza grenka
je oko zalila mrklo — spleo. —

Pred menoj ležiš zdaj tih in — miren —
s sklenjenimi, belimi rokami,
duh tvoj plava z palmo zmage —
plava k Bogu večnemu nad nami.

In ob krsti tvoji plameni gorijo,
rože dihajo ob tvoji glavi,
z oljkino te vejico ljudje kropijo
mir želijo ti — v nebesih slavo ...

Ob mrtvaškem odru tvojem ne žaluje
zapuščeni tvoj otrok nesrečni
blažen smeh obraz mi je razjasnil —
ko o sreči tvoji sanjam večni ...

Zlata zarja se razgrinja okrog tebe,
božje solnce ti je zasijalo ...
in s kraljevim plaščem zdaj Božanstvo
tebe, mučenika, je obdalo ...

V blagoslov ti razproširaš roke
v blagoslov za svojega otroka ...
„Podelite mir, tolažbo — vse kar oče prosí
podelite ve, nebesa mu visoka!“

Ō SPOLNI VZGOJI.*) DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

(Nadaljevanje.)

Smer današnje civilizacije moramo proučavati v naših glavnih mestih. London, Pariz, Berlin, Dunaj, New-York so vzor, kamor streme mala mesta. Dostikrat čujemo, da so spolne nebrzdanosti neznane majšim krajem, vasem, sploh na kmetih. To ni res, ker življenje večjih mest se naravnost dotika življenja na kmetih. V velikih mestih vidimo drugo poleg drugega dva nasprotna si vzora spolnega razmerja: zakon in prostitucija; pri tem prevladuje prostitucija i na moški i na ženski strani.

Zakon je priznana zveza dveh ljudi, ki imata enako odgovornost, skrbeč za rodbino in njeno vzgojo. Prostitucija je svobodna zveza več ljudi, katere namen je le telesno razkošje, ki nima nobene odgovornosti, nikakšne skrbi za potomstvo. Izpregovorim o učinkih prostitucije na mladino.

Spolna razuzdanost se smatra za družabni red. Prostitucija ima svoj zbornik pisanih in nepisanih zakonov, svojo policijo, svoje bolnišnice, svojo literaturo. Širi se vedno bolj in bolj. Komur je kaj do tega, da bi človeški rod napredoval, in kdor veruje, da je mogoče, ohraniti zakon in rodbino kot temelj človeškega napredka, ta mora proučavati vzroke in bistvo prostitucije.

Zakon in prostitucija si stojita sovražno nasproti. Ljubica ima večjo veljavo nego zakonska žena, strast zmaguje nad dolžnostjo. Dom se nadomešča s kavarnami, gostilnami, javnimi zabavami, iščejo se razkošja mimo domačo hišo. Posledice spolne nebrzdanosti se nam kažejo pri moški in ženski mladini, in to pri bogatih in revnih, posebno z ozirom na institucijo zakona in z ozirom na krepkost rodu.

*) Po dr. El. Blackwellovi.

Kake nazore o ženi vceplja današnja družba mlademu možu? Kaj je v najvažnejši dobi svojega razvoja videl, slišal, čital? Kake pojme ima o svoji telesni in nravni prirojenosti in česa je navajen? Kaka zabava se mu ponuja?

Mladi mož vidi v današnjem svetu dostikrat popolno nravno anarhijo. Družba ga ne poučuje o pravem in nepravem spolnem razmerju, da bi se naravno razvijal od nedolžnosti k pravemu poznanju in s tem k čednosti. Stariši se ne vedo vesti in poučevati. Smatrajo svoje otroke za čiste angele, ki zardevajo pred svojimi stariši, dočim bi té oblivala rdečica, ako bi jih slišali, kako govore med seboj. To je sad današnje vzgoje, ko se mladina na skrivnem, od nepoklicanih, nravno pokvarjenih učiteljev poučuje o stvareh, o katerih poklicani faktorji ne znajo poučevati ali pa se tega sramujejo, kar je navadno usoden predsodek.

Odločilna je doba med vzbujajočim se spolnim nagonom in moško zrelostjo. Ako je mladeniču vzgoja privela njegovo mišljenje in čutenje na prava pota, da stremi po kreposti in zdravju, potem ne pretrga naravnega svojega razvoja, ki vede k moški popolnosti. Ako je pa njegovo mišljenje pokvarjeno, fantazija razdražena in ni v njem močne ljubezni do čednosti, tu izgubi vladu nad seboj. Najsilnejše mamilo je, ako mu kdo svetuje, naj se zateče k prostitutkam. Ako je pretrgal naravno zdržnost in spoštovanje do ženskega spola, potem je poboljšanje težko, dostikrat morebiti nemožno. Okusil je telesno razkošje, ne da bi bil pri tem občutil nenavadno duševno slast, ki je drugače spojena s telesno slastjo.

Ko je enkrat okusil telesno slast, ne more več živeti brez nje. Volja njegova ni več svobodna. Zničil je svobodo svoje mlade volje in postal suženj telesnega razkošja. Posledice razuzdanega življenja so telesne in duševne, npravne. Nihče se temu ne izogne, da ne bi trpel škode bodisi

na telesnem zdravju bodisi na duševni svežosti.

Ako človek izgubi vladu nad seboj, vpliva to zopet na telo in povzročuje bolešno občutljivost (in to je vselej znak slabosti), pravo bolezen, ki nas sili, da se vedno razburjamo zaradi malenkosti. Škoda, ki jo pri tem trpi naše telo, se javlja morebiti le polagoma, ker le polagoma izpodkopava naše zdravje. Ne kaže se nam tako kruto kakor vročica ali krč, toda ni zato nič manj nevarna, ker se razvija počasi in skrito. Telesna slabost se javlja glavno kot slabost živcev, telo se ne upira s tako silo nalezljivim beleznim, zarodki bolezni se lažje razvijajo, in pomnožujejo se znaki posebnih bolezni, ki se v človeškem telesu navadno že nahajajo. Največkrat trpe škodo vsled lahkomišljenega življenja možgani, hrbtenjača (hrbtini mozek) in pluća. Dostikrat smatrajo zdravniki znake patoloških posledic, izvirajočih iz spolnih nerednosti, za začetek hipohondrije, kronične želodčne bolezni ali za začetek srčnih bolezni, dasi so to posledice spolne nebrzdanosti.

Kako pogubno vplivajo spolne nerednosti, vidimo zlasti iz podatkov o dolgosti življenja, ki jih izdajajo zavarovalnice za življenje. Velika je umrljivost v prvih letih dospelga življenja. Pri moškem spolu se naglo zmanjšuje življenska sila med osemnajstim in petindvajsetim letom. V tej dobi je umrljivost mnogo večja nego v letih spolne zrelosti; vzrok je nenravnost. Znani francoski statistik Bertillon je iz statistike poedinih evropskih dežel dokazal, da so nepravilnosti zakonskega življenja vzrok boleznim, zločinom in samomorom; da je umrljivost neoženjenih petindvajsetletnih mož tako velika kakor umrljivost oženjenih petinštiridesetletnih; da nenravno življenje neoženjenih in udovelih ljudi, bodisi moških ali ženskih, skrajšuje dolgost njih življenja o dvajset let in še več.

Nravne posledice so ravno tako velike in očitne kakor telesne. Iščemo vedno

novih in novih mamil. Ko dosežemo mejo telesnih slasti, se nas loti čemernost, nezadovoljnost, gnus. Časih postanemo odreveneli, čim dalje tem boljše zaničujemo ženo, vedno nižje in nižje naziranje imamo o svetu. Drugi zopet postanejo frivolni, išoč novih in novih slasti. Ta nravna posledica je tudi velik vzrok, da se delajo ženi take ovire, ako se hoče posvetiti zdravniškemu stanu . . .

Nenravnost škoduje nele posamezniku, ampak ponižuje celo družbo, ki hoče ustrezati svojim nizkim strastem na škodo drugih ljudi, da se ne more povzdigniti do višjega življenskega nazora, čutiti navdušenja za napredek človeštva.

Ta spolna nenravnost uničuje moža in ženo; kajti ne smemo pozabiti, da je zločin dveh ljudi in ne samo enega človeka. Kake so njene posledice za mlado ženo? Telesne in nravne kakor pri možu. Pri tem spolu je morebiti telesno zlo večje, pri drugem je zopet nravna pobitost večja. Čeprav ni vselej ista škoda, pa je gotovo enako velika.

Žrtve spolne razuzdanosti so največkrat žene nižjih, revnejših slojev. Ž njimi prihajamo v dotiko pri vsaki javni zabavi, na izprehodih, v domači hiši. Mladi mož iz t. zv. boljše rodbine občuje z ženami svoje vrste le redkoma, pod nadzorstvom in navadno z nenravno prisiljenostjo; z revnimi deklicami pa more občevati kjerkoli in kadarkoli. Veliko število revnih žen smatra današnja družba za nekaj, kar naj služi strastem višjih slojev. Revna dekleta se zasledujejo. Ako se boji tak razuzdanec za svoje zdravje in ne obiskuje javnih hiš, izbira si za svoje žrtve mlade šivilje, lepe prodajalke po trgovinah, deklice, ki se žive na pošten način, toda so revne, brez zaščite. Nimajo nikakšnega veselja, mladi mož ji ponuja veselje; ko si pridobi njeno naklonjenost, jo zapelje, onečasti, potem pa pusti, da nadaljuje isto pri drugi, tretji . . . Ako bi mu očitali, da je vrgel deklico na

ta način v sramotno življenje, izgovarjal bi se frivolno : »Saj se brzo pomože z možmi svoje vrste.«

Ako razmišljamo o posledicah, ki jih ima taka razuzdanost za moža in ženo ter celo družbo, pokaže se nam ta sofistika v vsi svoji nagoti. Ali je čistost žene v resnici čednost? No, potem mora ta čistost posvečevati i rodbino r e v e ž a ! Ali se blaži značaj žene, ako je čista? Ima potem več spoštovanja do samega sebe? Skrbi bolj za svoje otroke? Za njih dobro in poštenost, ko si je v svesti minolega svojega krepostnega življenja? Ljubi bolj svojega moža, skrbeč, da mu pripravi prijetno domače ognjišče?

Spolna nenravnost onemogočuje ženi te naravne dolžnosti. Dela jo nečimerno, leno, čemerno, nezadovoljno z rodbinskim življenjem, sili jo, da bi videla v svojem možu le njegove nizke naklonjenosti, žena postaja zapeljivka svojih otroh. Pijančevanje, prepiri in tepeži so doma v rodbinah revnejših slojev; središče take nesrečne hiše je nečista žena, ki je izgubila poštovanje pred samim seboj, pred drugimi, izgubila ljubezen do doma. Zapeljivec je ubil v nji ženo in mater; družinsko življenje revnega človeka je prepir in beda, iz katerih se rode zločini. A to zlo se širi dalje...

Spolnemu nagonu je mlada žena ravnotako podvržena kakor mladi mož, za oba je treba skrbne ozgoje. Ako se udamo na poniževalen način temu mogočnemu nagonu, prevlada nas polagoma popolnoma, vse se umika pred njim.

Čim bolj se širi spolna nenravnost, tem bolj pada v ceni žensko delo. V Parizu, kakor vemo iz poročil delavskega kongresa 1876. leta, je prostitucija edino, kar more rešiti ženo bede in lakote. Toliko je nezakonskih prebivalcev, da je na tisoče deklet, ki ne poznajo nobenega svojih sorodnikov. Sirotam ali zapuščenim otrokom je naravnost nemogoče krepostno živeti. Enako je v vseh velikih mestih.

Telesna strast sama na sebi ni zlo, ampak je nujni del naše prirojenosti. Kakor druge človeške zmožnosti in sile, je mogoče i to silo poplemeniti. Tudi ta sila je vzprejemljiva za duševne vtiske in postane bodisi oblažujoč, bodisi uničujoč činitelj našega življenja. Spol je v dobrem in slabem zmyslu glavna gibna sila vzgoje. Nad padlim mladim možem izgubi krepostno dekle svojo vlado in privlačnost. Na drugi strani vplivajo pokvarjeni mladeniči na deklice svojega stanu jako močno, toda hkrati dostikrat jako škodljivo. Dekleta si jih hočejo navezati nase, kar je čisto naravno, in pri tem se nevede skušajo prilagoditi njih ukusu. Ako je pri takih spolno pokvarjenih mladeničih telesnost edina in glavna privlačna sila, potem se morajo žene zatekati k vsemu, kar povečuje njih telesno lepoto ali nedostatek telesne lepote zakriva. To vidimo predvsem v obleki. Čim večja je pri možu nadvlada telesnosti, tem večja bo naklonjenost žene do dragocenih oblek. Očitamo ženam, da se rade razsipno oblačijo, da ljubijo razkošnost in potratnost, da zanemarjajo gospodinjstvo itd.; toda pri tem pozabljamo, da je krivda na moški strani. Ako bi mladi možje resno hrepeneli po krepostni ženi in srečnem družinskem življenju ter se tudi sami pripravljali za tako življenje, gotovo bi se izpremenile i žene. Mladi moški pa se sedaj boje hitro se oženiti, češ, čemu bi si nakopaval ženo in družino, ko se mi tako dobro godi: za denar dobim od žen vse, česar potrebujem, ne da bi pri tem izgubil svobodo ali prevzel kako odgovornost! Na ta način je pošteno dekle primorano tekmovati s prostitutkami ali priležnicami. Mladi mož odlaša zakon, najprej morebiti iz nujnosti, pozneje dobrovoljno. In dekle, ki ne more dobiti moža svoje starosti, ostane neomožena ali pa mora skleniti nenaravni zakon s starim možem.

Zakoni med mladini in starimi značijo veliko fiziološko škodo. Izpodkopavata

se zdravje in sreća posameznikov kakor tudi zdravi naraščaj človeškega rodu. Čim večja je spolna nenravnost, tem bolj se zmanjšuje število zakonov in tem pozneje se zakoni sklepajo. Tudi značaj ljudi se slabša, čim se širi razuzdanost, mera za vojaške novince se zmanjšuje, vedno več je nezakonskih otrok, ki bodisi umirajo bodisi postajajo zločinci; opažamo, da prebivalstvo ne narašča, kar bi bilo naravno, ampak da se zmanjšuje.

Zgodovina potrjuje, da je spolna nrvnost temelj velikosti naroda. To vidimo jasno n. pr. pri mohamedanskih in drugih vzhodnih narodih. Posledica njih zakonskih razmer je nedostatek človekoljubnosti. Ti narodi nimajo dobredelnih zavodov, ne poznajo pomena človeškega življenja, kazni se nadomešča z mučenjem, hrabrost s surovostjo in krutostjo. Nrnvnega napredka ni.

V t. zv. krščanskih deželah se enoženstvo priznava sicer z besedo, toda v resnici se velik del ljudi ne ravna po tem. Razširjeno je prepričanje, da je moški in ženski značaj tako različen, da isto nrvno pravilo ne more veljati za oba spola.

Zgodovina nas pa poučuje, da mora nrvni razvoj napredovati v enaki meri kakor znanstveni, sicer neizogibno narod propada. Ta nrvni razvoj pa vrši zlasti žena, in čistost žene ni mogoča brez čistosti moža.

To, kar smo doslej povedali, je odgovor na prvo vprašanje, kaj je pravi vzor vzajemnega razmerja med možem in ženo, oni vzor, ki pomenja napredek in razvoj.

Zgodnji in zvesti zakon enega moža in ene žene je pravi vzor človeške družbe.

Zvesta zveza krepkega in čistega mladega moža s krepko in čisto mlado ženo je pravi in edni zarodek, iz katerega more vzrasti krepki narod.

(Dalje prihodnjič.)

БИЧ ГУЈИНСКИ.*)

Саме се гује у бич уплеле,
а присојка се ушвигарила,
саме се нуде Павлу Брачанцу:
„Узми нас, узми, Павле Брачанче,
ишибај нама своју Дамјанку,
она је сестру нашу заклала,
да једом њеним тебе отрује.
— Прихвати Павле бича гујинска,
са њиме дође својој Дамјанци,
уз њу сјеђаше млади Дужевић,
његова рука ђердан Дамјанчин.
Ошину Павле бичем гујинским
једном на десно, другом на лјево,
једном Дамјанку, другом Дуждића.
Помодри цјела снага њихова,
очи се њима исколачише,
уста се њина запјенушише,
руке се њине грчем грчише.
Гледа их Павле, пак им бесједи:
„Пољубите се, загрлите се,
кратки су данци, сунце залази!“
Док их је Павле тако гледао,
присојка гуја и њег упече,
да кратком муком дугу откупи.
Гуја га пецну, пак се отрова
од љута трова, јада његова.

БИЧ ГУЈИНСКИ.**)

Same se guje u bič upele,
a prisojka se ušvigarila
same se nude Pavlu Bračancu,
„Uzmi nas, uzmi, Pavle Bračanče,
išibaj nama svoju Damjanku,
ona je sestru našu zaklala,
da jedom njenim тебе otruje.“
— Priхвати Pavle biča gujinska,
sa njime dodje svojoj Damjanci,
uz nju sedjaše mлади Dužević,
njegova ruka đerdan Damjančin.
Ošinu Pavle bičem gujinskim
jednom na desno, другом на лјево,
једном Дамјанку, другом Дуждића.
Pomodri cjela snaga njihova,
oči se njine izkolačiše,
usta se njina zapjenušiše,
ruke se njine грчем грчише.

*) Iz knjige „Снохватице Змајовине“, III.

**) Transskripcija.

Gleda jih Pavle, pak im bjesedi.
„Poljubite se, zagrlite se,
kratki su danci, sunce zalazi!“
Dok ih je Pavle tako gledao,
prisojka guja i njeg upeče,
da kratkom mukom dugu odkupi.
Guja ga pecnu, pak se otrova
od ljuta trova, jada njegova.

SLEPEC MATIJA. ADAM SEVER. LJUBLJANA.

Nastalo je čisto mirno. Stal je poleg zvonika ter čakal.

Okoli in okoli cerkvice sv. Petra so bili razpeti šotori, pokriti z belim platnom, v katerem se je gugal lahen vetrič, in včasih se je platno napelo, da so zaškripale vereje, po katerih je bilo raztegnjeno. Pod šotori so se bleščali živobarvani medeni konjički, petelinčki, srca in belorudeči zavitki z odpustkom, kajti obhajali so cerkveni god. Zadej so dremali prodajalci. Nad šotori se je nemo dvigal nizek, širok zvonik z visoko, malce začrnelo, leseno streho, na kateri je bil pritrjen železen križ; bil je videti kakor starček v zimski kučmi. Pod njim so se raztegali močni oboki, ki so ga nosili in izpod katerih se je videlo skozi vrata v nizko cerkvico z majhnimi, omreženimi okni.

Matija je napenjal ušesa ter poslušal; čulo se je le mrmranje duhovnikovo pred altarjem in odgovarjanje strežnikovo. Tipal je po črnikasti, z rdečimi križci posuti lajni, ki mu je visela okolu vratu, in silno ga je mučilo, ker se še ni upal zavrteti; vsak trenotek se mu je zdelo, da bo opravilo končano in da se vsujejo ljudje na prosto.

Naenkrat pa je zaslišal nad seboj v zvoniku neko premikanje, in skoro je zapel zvon, za njim pa so zaščabale orglje, in srebrni mašni zvončki so zažvenkljali v cerkvi in vsi ti glasovi so vreli raz nizkega griča tja dol na livade. Nebo je bilo temnomodro

ter se pogrezalo v daljavi za zelenimi holmi na zemljo; tudi najoddaljenejši griči so se videli v jasnih, razločnih konturah. V globoki modrini se je blesketalo solnce sredi nebeškega svoda kakor zlat ogenj ter napajalo s polno svetlobo ozračje.

Namah so utihnile orglje; med vrati je nastala gnječa in posamične gruče so se vsipale na plano.

Slepec je presenečen zagrabil za vreteno ter zavrtel, da je zaškripala lajna, ter začel prositi s klobukom: Usmilite se v Kristusovem imenu slepega reveža. Vedel je, da sedaj najložeje dobi kak dar, ako ga sploh dobi. Stegal je med gnječo roko, in večkrat so ga potisnili ljudje nazaj, da je omahnil na zid, sem in tja mu je kdo zaklical, naj pazi, da ne strese drobiža, toda vkljub temu je silil Matija vedno tja, kjer je bil največji naval.

Prodajalci pod šotori pa so dvignili glave kvišku ter pričeli švigati sem ter tja. Vse se je gibalo okoli cerkve svetega Petra, a pod šotori je šumelo kakor v panjih. Mladičji so izbirali dekletom srca in nazobčane zavojčke, starejši možje pa so stali po dva ali trije skupaj in opazovali vreme ter majali z glavami. Ko je prišel pri zadnjih vratih iz zakristije mlad duhovnik, se je ljudstvo umikalo, se mu odkrivalo in mu poljubljalo roko.

V cerkvi je ostalo le še malo ljudi.

Božič pa je vrtel lajno. Hitel je, kar je mogel, kot da bi hotel s tem prisiliti ljudi, da mu vržejo kaj v klobuk.

Naenkrat pa je zvon utihnil za hipec, na to pa se zopet oglasil iz lin; zazvonilo je poldne. Možje, kar jih je bilo blizu cerkve, so se odkrili ter glasno molili, ženske pa so odhitele po stezah navzdol, da so jim frfotale pisane rute, in med potom so čebetale molitve, gledaje v tla. Ko je utihnil zvon, so se počasi odpravili tudi kmetje.

Slepec je ostal sam pred vrati. Zravnal se je ob zidu ter pospravil drobiž,

Potem pa je poiskal za srajco kos kruha, prijel ga z obema rokama in pričel jesti; vedel je, da je poldan že proč. Slutil je, da se dela krog njega senca, ker ga ni več žgalo po obrazu. Ko je razgrizel kruh, je pobral palico poleg sebe na tleh ter se uprl nanjo. Poslušal je, ali je še kaj prida ljudstva na griču. Nekje na strani se je čulo glasno govorjenje, nekdo je celo vpil ter klical nekoga po imenu.

Potem se je zaobrnil Matija okolu slopa ter zopet napenjal ušesa. Iz cerkve je slišal šepet, in posamične besede je razločil popolnoma; sklepal je, da mora biti znotraj več ljudi, ker se je čulo v tišini tudi kakor drsanje kolen okoli altarja, vmes pa so padale jagode rožnega venca na klop kot toča po drevesnem listju. Zato je Božič izpustil palico iz rok ter se spustil proti tлом, da je obsedel na zvonikovem podstavku ter zopet zagodel; roka mu je gonila vreteno mehanično in lajna je škripala sprva v visokih, kričečih glasovih, potem pa je začelo v škrinjici grčati in hropeti, dokler ni privrtel do konca, na to pa se je ponavljalo isto v novič.

Čim dalje je godel, tem bolj se je zapljal ter poslušal sam z neko radovednostjo glasove iz lajne, kateri so mu polnili ušesa že tisoč in tisočkrat. Redkokdaj je pokimal z glavo in še mari mu ni bilo ali bo dobil kak milodar ali ne, z nogo je potegnil včasih po pesku, ki se je belil pod zvonikovim kapom, da, telo mu je bilo čisto mirno, tudi obraz je bil kakor izklesan; poznale so se v njem poteze negotovosti in neke skrite holi. Tako se je slepee zaveroyal, da sčasom ni slišal popolnoma nič drugega kot svojo lajno, ki se je glasila v eno mer enakomerno, zdaj pridušeno, zdaj čvilče in kričeče.

Takoj, ko je odzvonilo poldne, pa so pričeli prodajalci pospravljati šotore. Sneli so platno raz drogove ter zavili slaščice v prte in znosili vse skupaj z griča na majhne vozičke, ki so jih čakali spodaj. V pol ure

je ležalo po pohojeni travi okolu cerkve samo še nekaj ostankov papirja. Le kak očanec ali kaka starica se je prikazala za oglom ter izginila počasnih korakov. Dobro, da so sejmarji odšli, se je vrnil tudi cerkovnik od nekod ter opomnil majhno dekletce, ki je še ostalo v cerkvenih klopeh, ker je bržčas izgrešilo svojce, naj oddide domov. Bosonogi otrok se je zbal ter stekel ven. Cerkovnik pa je zaklenil sprednja vrata od znotraj ter odšel skozi zakristijo.

Za Božiča se ni zmenil nihče. Ono dekletce ga je gledalo in poslušalo nekaj časa za slopom, potem pa se je spomnilo cerkovnika ter zopet zbežalo, kar so jo nesle noge. V nekaj trenutkih potem se je naselil okolu cerkvice sv. Petra globok mir; ni je bilo razen slepca človeške duše na griču — ta pa je godel v enomer. Lahen veter, ki je baš okolu poldneva utihnil, je zavel zopet tako na lahko, da se je komaj čutilo. Pred cerkvijo se je razprostirala koničasta senca stolpova ter lezla po travi dalje; zdelo se je kakor bi jo tirali naprej neubrani glasovi, ki so vreli iz slepčeve lajne.

Naenkrat pa, ko se mu je zmeknila škrinjica ter se mu obesila na roko, da ni mogel več vrteti, je prestal. V začetku se mu je zdelo, da sliši še one glasove, potem pa se je zgani. Začel je tipati za klobukom, potem pa je skušal vstati; oprl se je na zid ter se zravnal. Že je začel z visokim, hripavim glasom: Usmilite se v Križanega imenu... ter iskati vretena, a tedaj je instinktivno nagnil glavo na stran, če bi slišal prihajati koga. Čul ni nikogar. Za tem je pritisnil roko k ušesu ter se pomaknil dalje ob zidu. Spomnil se je onega šepeta ter si mislil, češ, morda je kdo v cerkvi ter moli. Ničesar ni slišal. niti prodajalcev ne. Zazdelo se mu je neumevno, in sklepal je, da morda ne sliši dobro. Na to pa se je pomaknil zopet na prejšnje mesto ter čakal, da morda vjame kak glas. Nič ni

bilo, le veter je začel pihljati močneje ter ga gladiti po obrazu. Dolgo je stal nepremično ter mislil, kako da vlada taka tišina, kdaj naj bi bili odšli vsi ljudje, — moral bi slišati vendar vsaj prodajalce, ko so pospravljali svojo robo.

Slepec se je sklonil ter tipal po tleh za palico, ki mu je ležala pri nogah, jo pobral ter se uprl nanjo, tedaj pa se je stresel. Ako res ni nikogar več na griču, kako naj pride doli, kako naj dospe v vas. Zbal se je ter se pritisnil ob zvonik. Kaj, saj skoro ni mogoče! Prav gotovo bi bil moral slišati prodajalce in tudi bi mu moral kdo vreči med tem, ko je godel, kak novce v klobuk, in to bi bil čutil gotovo, saj je vrтел lajno dolgo, in vsi ljudje niso takoj ópoldne vdrli iz cerkve; na vsak način mora biti še kdo znotraj.

Božič je začel tipati s palico okolu sebe. Najprvo je drsal po tleh, nato pa je dvignil palico pred se v zrak. Zadel je nekolikrat v zid in na to je krenil pod zvonik; hotel je priti v cerkev ter ondi poklicati koga, kdor bi že bil znotraj, naj ga popelje doli v vas ali vsaj na veliko cesto. Majal se je med širokimi slopovi pod nizkim, zategnjenim obokom sem ter tja. Bil je že blizu cerkvenih vrat; drgnil je s palico po zidu, z drugo roko pa je držal za klobuk na glavi instinktivno, da ne bi zadel kam ter ga izgubil, dasi sam ni vedel, kam. Kmalu je začutil podboj. Povesil je palico, in lice se mu je zasmehljalo. Oprijel ga je hitro z roko. Že je stopil na prag ter skušal sneti klobuk, toda butil je s komolcem ob duri, potem pa tipal na desno stran, češ, morda je samo ta polovica odprta, toda tudi tu ni mogel noter. Zgrabil se je za kljuko ter pritiskal. Zaklenjeno je bilo.

Obstal je. Pritisnil je še enkrat krčevito na vrata, na kar mu je omahnila roka. Bil si je popolnoma na jasnem, da je sam na griču, in vstala mu je slutnja, da je morda že mrak, da se bo storila skoro noč, če ni že

popolnoma tema. Ako ni nič slišal, kako so se odpravljali prodajalci, in tudi ljudi ne, ki so se zakasnili v cerkvi, ko so se vračali, zakaj naj bi bil preslišal tudi zvon, ko je prišel zvonit cerkovnik angeljsko češčenje. Skoro gotovo je zaspal ob lajni, ker mu je bilo vroče, ter prespal več ur tako trdno, da ga ni moglo nič prebuditi. Zopet je poslušal. Vladala je okoli cerkve grozna tišina, v zraku pa se je gibal vetrič. Da, čisto gotovo je noč, mrak je že minul in sedaj je tema. Slepec se je vstrašil.

Zavpil je skoro nehote, kar je mogel: »O—o—o!« in zopet je vtihnil, na to pa ponovil še enkrat, kar se je dalo. Nihče se ni oglasil, le odmev se je lovil ob stenah. Pa kaj treba vpiti, si je mislil, do vasi je več, nego pol ure, do ceste malo manj, a sedaj ni tam nikogar.

Taval je zopet med slopovi nazaj pred cerkev na pohojeno travo ter premišljal, kaj naj stori. Stal je nekaj časa, potem se je pa odločil, da odide sam z griča. Saj hodi tudi po vasi sam, saj bo tipal s palico. Tukaj ne more ostati sedaj za celo noč, in morda sem gori tudi jutri opoludne ne pride nihče zvonit. Prišel bo že do kake hiše. — Bil si je v svesti, da mora naprej. Prijel je z levico za lajno, v desnici pa je imel palico ter se pomikal izpred cerkvice sv. Petra.

Solnce je bilo že blizu zatona ter je lilo zlato luč raz temnomodro nebo. Trava se je na lahko zibala kakor gladina čistega jezera; rmeni poletni regrad in visoka žolta kozja brada sta se priklanjala med zelenim biljem, poleg njih pa se je modril šmarni križ s polnim cvetom, a pri njem je cvetelo belo-rumeno volovsko oko s tenkimi, nežnimi stebli. Vzdigal se je duh poljskih cvetlic v zrak.

Slepec se je pomikal počasi nizdolu po griču med visoko travo. Spodaj, kjer se je grič zlival v livade, se je skrival Petrov ključ, ona modrordeča, plemenita cvetka z močnim vpojnim vonjem. Naprej v daljavi

pa so se zgrinjale pisane trate in travniki, a za njimi so se zaztezali griči, za katerimi se je pričel dvigati ozek, snežnobel oblak v modrino.

Slepec se je nekako zveselil, ko je začutil, da je prišel z brega na ravno, in upanje mu je zasvetilo. Zopet je začel tipati s palico po tleh pred se in pomikal se je z neko gotovostjo naprej. Skoro bi prejel za vreteno ter zagodel na lajno iz nekega notranjega zadovoljstva. Vstala pa mu je vendar misel, ali ne bi mogel priti do kakega pota. Začel je tipati natančneje, ne bi li prišel vsaj na stezo in zazdelo se mu je, da so mu tla pod nogami shojena. Na enkrat pa je zadel s palico ob neko stvar, ki je bila zabita v zemlji. Začel je tipati z rokami in prepričan je bil, da je kazalo ob poti v vas. Snel je lajno ter si jo obesil na eno samo ramo, da bi lažje hodil. Prestopil se je za par korakov v naglici, tedaj pa se je pogreznil.

Med bujno zeleno travo se je vil mimo onega kola, na katerem je bila pritrjena lesena podoba sv. Miklavža s strešico, globok, ozek potok. Ob straneh so se v njem namakali široki, okrogli listi kalužnic in zgodaj olevelih potočnic. Voda pa se je mirno vila naprej po ravnini, da se je zdelo, kakor bi stala.

Božič ni vedel, kaj je. Vskriknil bi bil, toda v istem hipu je izpustil le grgrajoč glas iz sebe, potem pa je izginilo truplo za trenotek proti ilovnatemu dnu. Lajna se je na mestu obrnila nekolikrat v vodi, potem pa se je počasi potopila.

Slepec je med tem zopet prišel na površje; s stegnjenimi rokami se je preobrnil na trebuh, in potok ga je komaj znatno premikal naprej, dokler ni za nekaj hipov zopet izginil pod površje lenega potoka tam med širokimi listi olevelih kalužnic.

Tretji dan so ga našli. Korenine košatih jelš so ga ustavile, voda ga je rahlo naslonila na zeleno obal. Obraz je imel

obrnjen proti solncu. Obraz je bil resen. Ustnice so bile stisnjene, strogo nabrane, kakor da bi hotele nekaj povedati.

A ljudje, ki ga niso opazili, dokler je bil živ, niso znali brati očitanja na slepčevem obrazu . . .

O METULJU. ADAM SEVER. LJUBLJANA.

Beli oblaki so plavali po jasnem, smehljajočem se nebu in vetrič je pihljajal ter jih nosil dalje kot v sanjah, v sanjah o sreči in o čisti, visoki ljubezni.

Na poljani je cvetela rdeča cvetka v svečani lepoti. Duhtela je in napajala okolico s sladkostjo.

In prizibal se je iz gaja pisan metulj. Neskončno hrepenenje ga je vleklo k cvetlici, ki je cvetela in duhtela. Plaval je ob tihem logu in zrl boječe na poljano; ni se upal poleteti tja; cvetka se ni ozrla vanj, šepetala je z vetrom, ki jo je poljubljal v ljubezni.

Oblaki pa so se bleščali gori v višavi kot srebrni. Metulj jih je gledal strmeč ter si želel slišati rajsko muziko nad njimi, da bi postal vreden cvetlice na poljani.

Pisani metulj se je vzdignil ob tihem logu ter pričel leteti tja gori, kjer je veter nosil sanjave oblake. Dvignil se je nad logom solzeč se, a opojno rdeča cvetka ga ni pogledala.

Metulj pa se je hotel dvigniti nad oblake, da bi postal vreden cvetlice, in njegove solzice so padale na tih gaj.

ŽENSKE V RUSIJI. BOŽIDAR TVORCOV. KALUGA.

V Moskvi je »društvo zboljšanja ženske usode«. V zadnji seji tega društva je E. V. Golovina vzbudila go-rečo besedo po naslednjem predmetu.

Na oglu ulic Sadove i Tvrške, okolo starih Triumfalnih vrat namerava neka akcionarna kompanija zidati gledišče g. Omona. Pravijo, da bo pri tem gledišču velikanska restavracija, ktera bo odprta noč i den. Mestnost bodočega Omonovega teatra je centralna. Soblažen bo velik, i a priori možno smelo tvrditi, da tu pogibne ne ena nedolžna, pa slaba ženska stvar... G-a Golovina torej predlaga zboru uporabiti tisti § društvenih pravil, po katerem društvo ima pravo i dolžnost protiviti se zgradbi malonravnih zavodov vobšče, posebno pa v takih mestnostih, ktere se svojo mnogoljudnostjo od njih morejo trpeti strašno npravno okuženje. Zbor je predlog g-c Golovine sprejel ter ga predal odseku ad hoc, kateri ga vsestransko pretehta i končno postanovi, bo li društvo prosilo visoko vlado o prepreženji bogati kompaniji njenih nakan, ili bo mu dovelj, da je nekoliko pobesedovalo, nekoliko pošumelo na visoko temo družbinskih npravov... Pribavljamo še le, da je g. Omon francoski predprinitelj ili podjetnik, podvizajoči se v Moskvi da v Njižnjem Novgorodu za poslednja leta na veliko čast i slavo Mammona.

* * *

To pa že kaj velja!

Ruski ministr cest i potov je neki — kajti oficijalno še ni objavljeno — dovolil, da bodo za naprej tudi ženske zanimale dolžnostna mesta načelnikov železničnih postaj. Res je, da ministerstvo bojda ogovarja železnice — magistrale, kar pa znači le malo, ili pa čisto nič. Važno je dejstvo, da se okvir ženskega dela širi od dne do dne, da ženske neumorno i tvrdo stremijo k svobodi i samostalnosti ter vstopajo z moškimi v uporno borbo za ravnopravnost na družbinskem tvorišču.

»Ruski Listok«, precej vplivni moskovski dnevnik i glasilo vsake baže umerenih občinskih slojev, se tem povodom

šali, da je doba pastirskih idilij menda minola na vselej i da so kolovrat, kuhinja da plenice zgubile svoj interes celo za Marjetice Faustovega kalibra... Na domačem ognjišču se le slabo kadí, a gospa Luhmanova predava o razliki mej možem i ženo! Od kod je ta razlika, glavni izvir vseh domačih preprirov? Se ve da ne iz zlate dobe mladosti, kakor meni znamenita feministka, ko Janezek grdo gleda Micike, pač pa je od tistega trenutka, ko je kaka rjavovlasa mistris iz Čikaga vzela v svoje roke portfelj lorda-mera, ili izvoščičje povodce, a mister, njeni soprog ili brat, očutil se je pod šlabedro... Pa humoristična veselost omenjenega »Lističa« — dasi je po velikosti svoji bolj podoben rjuhi, nego pa navadnim slovenskim novinam — malo pa malu prehaja k istinemu status rerum, a gola resnica bo v danem slučaju menda taka le:

Pri nas, na Ruskem, do zdaj še ni žensk-izvoščic, ni žensk-županic, ni žensk-propovednic, kakoršne so v Ameriki; pa če jih še zdaj ni, to pač ne znači, da jih ne bo. Bodo, gotovo bodo te Slovanke tudi županice, izvoščice i propovednice; kajti ženskemu Drang und Sturm ni konca, ni kraja, ako se gre za svobodo i samostalnost na ekonomični podlagi. Pa služba načelnika železničkih postaj — je li to ženska služba? Pri nas je bilo lani bezštevilno železničkih »krušenj i stolknovenj pojezdov«, to se pravi katastrof bez i s človeškimi žrtvami; pa v vsch teh nasrečah so bili »kozli odpuščenja« železnični straži, i sicer vsled umorjenosti, vsled neposilnega truda, kakor so to sami govorili pred sodnijo. Le poslušajte jih izjave, le berite sodnijske rasprave, i vsak se bo sam prepričal, da je to res tako... A razve trud načelnika železnične postaje ne treba velikanskih sil, živčne kreposti i nekake pasje — sit venia verbo — zvestobe svojemu poklicu? Ministerstvo ogovarja glavne železnične proge, kar pa prav za prav znači,

da bodo načelnice imele več križev i težav, nego načelniki kajti na postranskih železnicah načelniki postaj vrše i posle podnačelnikov, brzojavnikov itd. Razve zamore ženska, če ni Vestalka, v teku celega leta neodločno nahajati se na svoji stojanki, srečevati i spremljati vlake itd.!

Pa še nekaj, bodimo odkrito, sčrni, pa bez zamere!

Bo li ugajal gibki ženski nravi, bo li zadosteval ta čisto mehanični trud žensko inteligencijo? Če na družbinskem tvorišču ženskam odpirajo pot, naj jim odpro ta pot najprej tje, kjer bi zares mogle pokazati i svoje človekoljublje, i napeti druge prožine svojega rahlega i blagega srca. Naj jih puste na sodni stolec, naj jih odpošlejo na svete misijone v dobrade Sibirské, na planjave srednje Azije. Naj ščitijo sveto pravico, naj širijo v temnih, poganskih kotih velike očetnjave svet resnice pravoslavne, naj se dvigajo po tistih stopnicah družbinske lestnice, ktere so jim dostopne i po njihnji nravi, i po Božjem i človeškem pravu, naj tvorijo blagor samostojno, ne posnemaje, ne hojevaje po petah za svojimi — saj sami veste, kak ženske navadno veličajo tiste moške, ktere smatrajo tak ili inače preponoj na potu k svojim ne vselej trezvim, kajti ne vselej možnim, zahtevam občinskega polno-i ravnopravija...

Tak pri nas, v Rusiji, meni le juste milieu; moja hata (bajta) pa je s kraju, i jaz znati nič ne znaju — pravi v podobnih navskrižjih Malorus . . .

NOVE KNJIGE.

Снохватице Змајовине. Свеска III. Срем. Карловци. Српска манастирска штампарија 1900. Цена 1 круна 25 фил. (Продаје се у Срп. ман. штампарији у Срем. Карловцима.)

Ovo su pjesme najvećeg suvremenog srpskog pjesnika Zmaja Jovana Jovanovića

i to pjesme njegove starosti. Sam pjesnik tumači postanak tih pjesama u pjesmi »Kad sam jošte : . . .« Kad je pjesnik bio tako malen da se »sa janjcima grliti mogao«, slušao je mnogo slatkih bajki, koje je kasnije, u zrelim godinama, počeo da slaže u pjesme. I to su Snohvatice. »Snohvatice su spjevane po duhu i obliku narodnih pjesama, ali s primjesama pjesnika umjetnika, a to im upravo i daje naročit kolorit i tip. Dvostruko je uživanje, kad se čovjek uživi u Zmajeve pjesme snohvatice. Čuje se žubor i romorenje tihe narodne pjesme, zanosi se blagim i nježnim tokom stiha i fabule, a opet se osjeća inspiracija pjesnika umjetnika. Osjećanje je, po prilici, isto onako kao da se vozite na kakvom malom parobrodu. Ljuljuškate se, mičete se, krećete se naprijed, pa ipak osjećate da vas ne potežu vitka vesla, nego nešto sakriveno, nešto umjetno — para. Tri su grane pjesništva vrlo usko spojene, upravo rodjene sa Zmajem: lirika, patriotizam i humor. To smo navikli kod njega nalaziti u prijašnjim njegovim radovima, a ta ga karakteristika ne ostavlja ni u Snohvaticama. Samo razlika ipak postoji. Njegova je prijašnja lirika bila burna i zanosna, to su bile radosti i bolovi njegova rođenog srca, to je bila čista subjektivnost pjesnikova; danas je ta lirika tiha i blaga, to je potocić koji se već spustio u dolinu pa kroz zelenu travu lagano, bez žubora, promiče, to je lirika koja isključuje ličnost pjesnikovu a opisuje događaje oko sebe, to je objektivnost u lirici. U njoj osjećate nježnu ljubav, kojom dvoje dragih ginu jedno za drugim, ali iskazanu bez oratorskih fraza, bez kletava, onako prosto, jednodušno, pravim narodnim načinom . . . Pa ni patriotske pjesme u Snohvaticama nijesu više oni burni poklič i uzvici, nijesu više zanosna sokoljenja i oduševljenja, nego neka vrsta blagog rezonovanja o ljubavi prema imenu srpskome . . . Tu se pjesnički talenat ne odijeva u bojni oklop, ekspozicija pjesme ne mirišu na barut, ne čuje je poklič: u boj za narod svoj, nego se patriotska tendjencija izkaže blago, onako starački, tako da ne bjesnite od ponosa što ste Srbin, nego samo uživete u svojoj duši . . .« Ovako prikazuje te pjesme srpski mjesečni list »Zora«. Pjesme su izdali »u spomen svojeg sastanka i putovanja po Srbiji od 28. junija do 15. julija 1900. go-

dine a u počast svome Čika Jovi-Zmaju srpski maturanti. Izdanje je vrlo ukusno i elegantno te dostojno Zmajovinih Snohvatica. Preporučujemo srdačno.

Mladinske knjižnice II. zvezek: Ivo Trošt: Na rakovo nogo. Povest. V Ljubljani 1900. Založil L. Schwentner. Cena lepo vezanemu izvodu 80. st, po pošti 90 st.

Povest je nagradil »češko-slovenski spolek v Pragi«. To mladinsko knjižico prečitajte z zanimanjem od početka do konca. Ivo Trošt je znan kot izvrsten pripovedovalec. Tehničnih hib, katere se je tej povesti z neke strani očitalo, ni zlahka opaziti. Ako bi jih tudi bilo, popravlja te nedostatke plemenita tendenca, ki se ti pa nikakor ne usiljuje, kakor nahajamo to neredkokrat v mladinskih spisih. Trošt je hotel pokazati mladini vrednost dela; zanimati je hotel naše dečke za stroko, ki se pri nas še vse premalo upošteva: za mehanično umetnost. To se je pisatelju docela posrečilo.

Arbeit ist des Bürgers Zierde,
Segen ist der Mühe Preis;
Ehrt den König seine Würde,
Ehret uns der Hände Fleiss.

Tako poje Schiller. Tudi Troštova povest je krasna apoteoza delu — rešitelju bednega človeštva. Knjiga je izredne pedagoške vrednosti ter bi morala biti v vsaki šolski knjižnici in v vsaki slovenski hiši, kjer imajo otrok.

Da smo imeli pred 20 leti takih mladinskih knjig, imeli bi danes manj duševnega proletarijata in več narodnega blagostanja!

»Бранково коло« (Brankovo kolo) je izvrstno urejevan srbski list za zabavo, pouk in književnost. Izhaja v Sremskih Karlovcih vsakega četrтка. Cena za našo monarhijo 10 kron na leto. List se zanima tudi za slov. književnost ter je n. pr. v 27. in 28. številki 1900. priobčil prevod iz Zofke Kveder »Misterija žene«. Vsem, ki znajo čitati cirilico, ta list toplo priporočamo.

Jurčič v srbskem prevodu. »Сарајевски лист« (Sarajevski list) ima v št. 1—3. leta 1901. prevod: Јосип Јурчић: »Како су у Вишњој Гори судили јарцу.« Словенска прича из давне прошлости.

Gundulić v Nemcih. Alfred Jensen je objavil v nemščini knjigo »Gundulić«. Knjiga je razdeljena v 13 poglavij: pred-

govor, uvod, dubrovniška umetna poezija pred Gundulićem, Gundulićev življenjepis, njegovo lirsko in dramsko pesništvo, vsebina »Osmana«, rokopisi in izdanja »Osmana«, manjkajoči spevi in jedinstvo epa, lirika v tem epu, italijanski in dubrovniški vzori Gundulićevi, dubrovniško Slovanstvo, slov. narodna pesem v »Osmanu«, zgodovina v »Osmanu«, prevodilci itd. Izdaja je ukusna. Knjiga ima 442 strani. Tiskana je samo v 101 primerku.

NOVE SKLADBE.

Hrabroslav Vogrič: Kupleti za nižji glas spremljevanjem klavirja, in sicer: 1. Temu treba se privadit' . . . 2. Temu treba se odvadit' . . . in 3. Ona pa mu osle kaže . . . Lastna založba, Trst — Tolmin 1901. Cena 1 krono, z besedilom 1 k 20 st. Prodajajo jih: Schwentner i Giontini v Ljubljani, A. Jeretič v Gorici in Janko Trost v Trstu, Molino piccolo 3 II.

Ti, tržaškim Slovencem dobro znani kupleti so melodijozni in, kar je glavno v tej stroki, lahki. S kosmatim besedilom, katerega vsa dovtipnost leži v grdih tujkah, pa se ne moremo strinjati.

BELEŽKE.

Razglednice z lastno sliko (portretom) krasno izvršene izdeluje slovanske tvrdka D. Wograntsits, Dunaj, IX./2. Lazarethgasse 6, po vsaki fotografiji, ki se ji pošlje. Cena za eno razglednico je samo 12 krajcerjev, a naročiti se mora najmanj 10 komadov od 1 slike.

Čisti dobiček je namenjen družbi sv. Cirila in Metoda in opozarjamo zato čitatelje na to podjetje.

Vereščagin na Kitajskem. Slavni ruski slikar Vereščagin, ki je se svojimi slavimi slikami iz rusko-turške vojne l. 1877/8. in s ciklusom slik o Napoleonu I. protestiral proti bojevanju in grozovitostim, ki so z istim združene, odpotoval je na Kitajsko, da si nabere novega gradiva za slike, katerim bo zopet namen, da služijo kot protest proti vojniam.

Predavanja na ulici. Več pariških umetnikov, pisateljev in kritikov se je sporazumelo, da pričnejo prih. spomladi takozvano »école de la rue« (šola na ulici). Sklenili so prirediti javna predavanja na ulicah, pod vedrim nebom, pa tudi po muzejih, znanstvenih zavodih in vrtih. Oni hočejo z jasnimi, razumljivimi razlaganjem in z očiglednimi primeri vzbuditi v svojih slušalcih (obrnitkih, delavcih, služabnikih itd.) čutstvo za vse, kar je važnega v znanosti in umetnosti; vzgojiti hočejo narod, da bo znal ceniti, kar je lepo, ter da se mu tako oplemeni ukus in se ga pridobi za umetnost, poezijo in književnost. Originalno podjetje, a velepotrebno.

Staroslovenski rokopisi na Kitajskem. Ruski vojaki so o zadnjih nemirih našli v Mukdenu na Kitajskem zelo starih slovanskih rokopisov. Tjekaj so jih bržkone prinesli iz Carigrada Mongoli že v 13. veku, ko so se morali iz Evrope vrniti v Azijo. Med rokopisi je tudi nekoliko staročeških, a razven slovanskih tudi grških in latinskih. Rusija in Francija pošljeta v Mukden strokoovnjaško komisijo, ki ima rokopise proučiti. Gornjo vest ruskih listov potrjujejo tudi nemški.

Slovanska umetnica. Sofija Sedmakova, Srbkinja, rodom iz Novega Sada, je nedavno dovršila na dunajskem konservatoriju pevski tečaj ter položila z najboljšim uspehom konservatorijski izpit. Dunajski glasbeni svét, ki ni baš naklonjen Slovanstvu, izdal ji je najlepše spričevalo. Mlado umetnico so takoj angažirali na ruski operi v Rigi s 600 rubljev mesečne plače.

Slepa pesnikinja. Mostarska »Zora« prikazuje v svoji 12. številki lanskega letnika nadarjeno Srbkinjo Sofijo Pleša iz Pančeva, gospico, ki je sedaj stara okoli 28 let, slepo od svojega 7 leta. Ista se je izobraževala, žal, v nemščini, celih 7 let na dunajski šoli za slepce. Sedaj stanuje imenovana gospica na Dunaju. Ista svira izvrstno na klavirju in na citrah, razven tega pa je dobra pesnikinja. Žalibog, da peva nemški. Že leta 1894. je izdala v tem jeziku 84 pesmi in 38 kratkih in jedrnatih aforizmov. Knjiga je naslovljena: »Lyrische Gedichte von Sophie Plescha, Pancsova 1894. Druck von Er. Vig.« Knjiga ima 131 strani. Isti list je prinesel tudi nekoliko teh pesmi, iz katerih izhaja, da imamo opraviti z nadarjeno žensko, ter moramo

le obžalovati, da jo je osoda odnesla v tuje kroge!

Otroci in alkohol. Znani dunajski kliničar prof. Nothnagel predaval je nedavno svojim slušateljem o veliki nevarnosti, ki izvira iz tega, ako se daje deci piti žganja, vina, piva itd. Prof. Nothnagel je rekel mej drugim: »Jaz ne pripadam onim apostolom zmernosti, ki ne dopuščajo nikakšne alkoholične pijače; vendar vam moram najtopleje priporočati, da se zavedate, kako težek greh je dajati deci, da pije žganje, vino ali pivo. Do dovršenega 14. leta ne bi smel otrok pokusiti piva, vina itd., pa tudi ne čaja ali kave. Vse to so razdražujoča sredstva, brez katerih otroci prav lahko izhajajo. Pravi zločin je trditi, da vino hrani, a otroče je, če se še najde zdravnik, ki trdi, da črno vino bolj krepi od belega. Deci ne le da niso potrebna ta razdražila, nego so ji celo zelo nevarna. Prosim vas, da v svojem zdravniškem poklicu zlasti na to pazite, kajti uprav strašna nervoznost naše dobe prihaja poglavito od te prerane uporabe alkoholskih pijač.«

Neki prebrižni oče je dajal svojemu telesno slabemu, a duševno dobro razvitemu 10 let staremu dečku, »da bi ga okrepčal«, večkrat na dan, spočetka majhno čašico, pozneje pa večje količine močnega vina, zlasti Malage. Čez nekaj časa so roditelji opazili, da pojema dečkov spomin tako, da ni spoznaval svojih sorodnikov, da ni znal imenovati najnavadnejših predmetov v hiši ter da se večkrat niti svojega imena ni mogel spomniti. Zdravnik je posegel vmes ter prepovedal dajati dečku opojnih pijač. V nekoliko tednih se je deček zopet popravil.

Otrokom bi trebalo ukoreniti bojazen pred alkoholom, kakor strah pred ognjem. Žalibog se v tem oziru tudi na Slovenskem še mnogo greši.

Turška pisateljica. Turška književnost je zelo bogata na narodnih ženskih pesmih. V turškem haremu se poje svira in slika. Med turškimi pisateljicami se posebno odlikuje Nidjar Kanuma, krasna hči Osman-begova, katere mati je znala na pamet na tisoče narodnih pesmi. Nidjar Kanuma se je omožila v 13. letu, a ni bila srečna s svojim možem; vrnila se je v hišo svojih roditeljev. Svoje pesmi je izdala leta 1887. v posebni knjigi, ki jo je nazvala: »Trpljenja. Spevala Nidjar, hči pol-

kovnika Osman bega«. Ta nadarjena pisateljica se je naučila tudi nemški in francoski ter pozna precej dobro zapadno književnost.

Položaj državnih uradnic. Nedavno je o tem predmetu govorila na javnem ženskem shodu, ki ga je sklicalo obče avstrijsko žensko društvo, znana boriteljica za ženske pravice, gica. Avgusta Fickert. Slikala je žalostne razmere poštних in brzojavnih manipulantinj, katere se nastavlja s plačo 60 kron ter se jim zvišuje to suženjsko plačo vsakih pet let z 10 — desetimi — kronami! Uradnice na drž. železnicah, pri poštних hranilnicah in telefonih niso mnogo na boljšem. Poklic poslednjih je razven tega združen z nevarnostjo za zdravje, ker traja služba nepretrgoma predolgo časa. Nemške in švicarske poštne uradnice dobivajo po 984 gld. plače, dočim se v Avstriji tem nesrečnim žrtvam fiskusa ne privoščā niti polovice! Sicer pa temelji razven tega pripuščanje ženskih v državne službe pri nas le na ministrski odredbi, ki se lahko svaki hip prekličē. — Na omenjenem shodu so sprejeli soglasno naslednje rezolucije, katere predložijo državnemu zboru: Ženskemu spolu je dovoliti pristop v srednje in velike šole; plače uradnic je urediti enotno potom zakona; uradnic je o enaki usposobljenosti z moškimi enako poslednjim uvrščati v status uradnikov; po 2 letni provizorični službi ima se jih nastaviti definitivno; dopust se ima pōdaljšati v primeru s službenimi leti, prepoved glede možitve je odpraviti; uvesti je službeno pragmatiko za moški in ženski spol. Dva državna poslanca (dr. Ellenbogen in dr. pl. Dorn) sta obljubila, da se hočeta v državnem zboru zavzeti za pravice uradnic.

Študentke na nemških sveučiliščih. V Berolinu je v tekočem semestru upisanih 366 ženskih, med njimi 66 Rusinj in 2 Bolgarkinji. V Bonnu jih študira 50, v Freiburgu 10, v Halle 72, v Baselu 3.

Ženski higijeniški tečaj. V Königsbergu na Pruskem je višji štabni zdravnik dr. H. Jäger ustanovil higijeniški kurz za ženske, v katerem razlaga temeljne nauke iz bakterologije ter pokazuje praktično postopanje o kužnih boleznih, desinficiranje in steriliziranje živil — torej stvari, ki so potrebne vsaki gospodinji. Ali bi pri nas kaj podobnega ne bilo mogoče?

Odlikovana ruska umetnica. Kralj Aleksander Srbski je odlikoval redom Sv. Save III. reda glasovito rusko pijanistkinjo go. Elizo Pekšan, ki je prošlega decembra meseca svirala na srbskem dvoru.

Kaj se lahko pripeti poštenim ženskam na Dunaju. Neka distingvirana Francozinja si je v IV. okraju ogledavala stanovanje. Ker ji isto ni ugajalo, je hotela oditi. V tem hipu je zazvonilo in vstopil je detektiv, ki je damo zgrabil za vrat, ji strgal obleko s telesa ter jo vlekel v policijski urad. Zastonj se je Francozinja sklicavala na francosko poslanstvo, kjer se naj vpraša o njeni osebi. Na pol. uradu so jo zaprli v isto celico z neko ničvrednico in kmalo potem jo je preiskal zdravnik. Ker preiskava ni imela potrebnega uspeha, eskortirali so jo domov, da pokaže svoje listine. Ko jih je našla in so bile v redu, jo je mož javnega redu zapustil z besedami: Je že dobro. — Dama je zbolela vsled strahu in zlostavljanju. Radovedni smo, ali vdobi ambiciozni detektiv za svoje vrlo delo zaslužni križec. Po »Dukumente der Frauen«.

Pisarna za duševno pomožno delo. Na Dunaju se je združilo več izobraženih gospic v svrhu, da osnujejo nekak javni sekretariat, v katerem hočejo pomagati pisateljem, umetnikom, učenjakom, politikom, trgovcem i. t. d. z izkanjem gradiva, statističnih podatkov, s koncepti, izpiski, prevodi, dopisovanjem in administrativnim delom vsake vrste. —

Cesarice Elizabete dom za otročarice otvori v bližnji prihodnjosti dunajsko društvo »Lucina«. To društvo bo skrbelo za matere vseh slojev in veroizpovedanj, istodobno pa bo vzgojevalo tudi sposobne streznice.

Cenjene sotrudnice in sotrudnike prosimo potrpljenja. Kar je porabnega, pride sčasom vse na vrsto. Nekaterim pošiljalcem odgovorimo pismeno.

~~~~~

Cenjene naročnice in naročnike, ki še niso poravnali naročnine za tekoče leto, prosimo uljudno, da store to kakor hitro mogoče, da zamoremo urediti svoje knjige.

~~~~~